

Sllavjanka Dimova

Vera Angellovska

Marina Vasiq- Stefanovska

ARSIMI MUZIKOR

Për klasën e IV të
arsimit fillor nëntëvjeçar

Autorë:

Sllavjanka Dimova
Vera Angjelovska
Marina Vasiq- Stefanovska

Redaktorë:

Sllavjanka Dimova
Vera Angjelovska
Marina Vasiq- Stefanovska

Ilustruesë:

Sllavjanka Dimova
Vera Angjelovska
Marina Vasiq- Stefanovska

Recensentë:

Doc. dr. Stefanija Leshkova
M-r Lençe Nasev
Pavlinka Valanovska

Lektor i botimit në maqedonisht:

Tatjana Nankova

Përgatitja kompjuterike:

Vesna Gorjansla-Krzheva

Përkthyes:

Nevzad Memedi

Redaktim profesional:

Doc. Fatos Lumani

Lektor i botimit në shqip:

Abdulla Mehmeti

Botues: Ministria e Arsimit dhe Shkencës e Republikës së Maqedonisë

Shtyp: Qendra grafike shpkp, Shkup

Tirazhi: 6.700

Me vendim të ministrit të Arsimit dhe Shkencës të Republikës së Maqedonisë nr.10-1585/1 të datës 19.06.2009, lejohet përdorimi i këtij libri.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св.Климент Охридски", Скопје
ВАСИК Стефановска, Марина
Музичко образование за IV одделение / Марина Васиќ Стефановска, Вера
Ангеловска, Славјанка Димова. - Скопје : Министерство за образование и наука на
Република Македонија, 2009. - 51 стр. : илустр. ; 30 см
Речник на помалку познати зборови: стр. [81]
ISBN 978-608-4575-63-4
373.3.016:78(075.2)=163.3
COBISS.MK-ID 79226634

Të nderuar nxënës,

Muzika është gjuha e vetme botërore e përbashkët dhe e nevojshme, veçanërisht për popullatën e re. Përmes saj mund t'i njihni dhe t'i mësoni vlerat kulturore të përbashkëta të njerëzimit dhe të pajiseni me njohuri të shëndosha dhe kulturë të përgjithshme jetësore. Me thellësi të fortë valore, muzika e plotëson shpirtin e njeriut dhe i përforcon sjelljet kulturore dhe komunikimin ndërmjet njerëzve. Momentet e shoqëruara me muzikë janë çaste të këndshme për secilin njeri. Ato janë momente të harmonisë së përbashkët, respektit, ngrohtësisë, dashurisë, gëzimit dhe kënaqësisë së përgjithshme.

*Punë të suksesshme!
Autorët*

Mollëkuqja (me dëgjim)

Teksti dhe muzika: S. Dimova

Бу - ба Ма - ра слат - ка ма - ла зас - та - на на цвет у - мор - на е
Mo-llë-kuq-ja e ëm-bël nda-lo-i në një lu-le, e lo-dhur

дол - го ле - та па си ве - ли стој! Па - тот долг е мој.
gja-të flu-tu-ro-i dhe tha ndal! Rru-ga i-me ësh-të e gja-të.

Цве - ке ка - ко по - рој, нај - у - ба - ви дво - рој
Lu-le si pë-r mu-a, më të bu-ku-rat në ob-orr,

а, во нив цар - ство е, Бу - ба Ма - ри та - му се.
kur-se në to mbre-tër ja-në mo-llë-ku-qet.

Бу - ба Ма - ра слат - ка ма - ла
Mo-llë-kuq-ja e vo-gël dhe e da-shur,

у - мо - рен е о - вој лет, до о - вој свет лет, лет, лет
i lo-dhur ësh-të ky fluturim, de-ri te kjo bo-të, flu-tu-rim, flu-tu-rim, flu-tu-rim.

Detyra:

1. Sipas përmbajtjes së këngës, caktoje tempon.
2. Përdor qëndrim të drejtë të këndimit dhe ritëm të saktë.

Këndimi i rregullt

Të rikujtohem:

Qëndrimi i drejtë gjatë këndimit dhe frymëmarrja e rregullt janë bazë për këndim të rregullt.

Me qëndrim të drejtë gjatë këndimit nënkuptojmë mbajtje të rregullt të trupit kur qëndron dhe kur ulesh.

- trupi të jetë në pozitë të drejtë;
- shpatullat të jenë natyrshëm të lëshuara;
- duart të jenë të lëshuara qetë për poshtë;
- këmbët të jenë në pozicion normal;
- qafa të jetë në pozicion normal;
- koka me qëndrim të drejtë;
- pamje natyrale e fytyrës.

Frymëmarrja e rregullt:

Me frymëmarrje të rregullt kemi vendosje të mirë të zërit, e cila mundëson intonacion të pastër dhe diksion të qartë.

Për frymëmarrje të rregullt duhet të përdorim:

- teknika e frymëmarrjes së diafragmës;
- frymëmarrje e njëtrajtshme pa ngritje të shpatullave;
- frymëmarrje përmes hundës kurse frymënxjerrje përmes gojës.

Ushtrime për këndim

Gjatë përgatitjes për të kënduar, përveç qëndrimit të drejtë të këngëtarit dhe frymëmarrjes së rregullt, aplikohen edhe ushtrime për të kënduar.

1.
na na na na na

2.
na na na na na

3.
na na na na na na na

4.
na na na na na na na na na

5.
na na na na na

Detyrë:

Duke ushtruar të kënduarit, përdor qëndrim të drejtë gjatë këndimit dhe kryej frymëmarrje të rregullt.

Përdorimi i notave sol dhe mi Shtëpiza muzikore – pentagrami

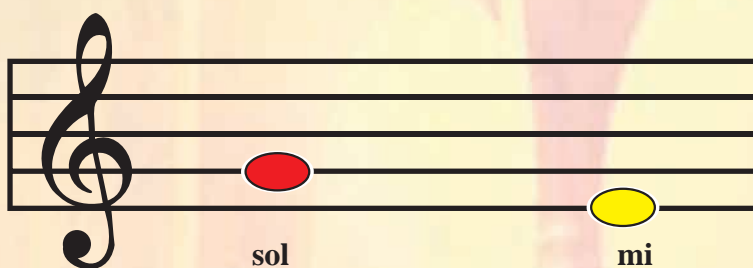
Të rikujtohem:

Këngën, ose cilindo kompozim e mbajmë mend dhe e njohim sipas melodisë fillestare e cila mund të shkruhet. Për shkrimin e melodisë na ndihmojnë mysafirët, **notat** e shtëpizës muzikore – **pentagramit**.

Secila notë e ka vendin e saj në **pentagram**. Për vendosjen e tyre të saktë na ndihmon **çelësi i violinës**.

- Notat e para që i njohët janë: nota **sol** dhe nota **mi**.
- Nota **sol** shkruhet në vijën e dytë të pentagramit.
- Nota **mi** shkruhet në vijën e parë të pentagramit.

Mbaj mend!

- Zërat (tonet) me të cilët plotësohet muzika shkruhen me **nota**. Ato shkruhen në **pentagram**.
- Në fillim të pentagramit shkruhet **çelësi i violinës**.
- Ai i cakton vendet dhe emrat e notave në pentagram.

FYELLI

Fyelli është instrument frymor, i cili mund të jetë nga druri kurse në kohët më të reja edhe nga plastika. Bën pjesë në grupin e instrumenteve frymore. Mund të jetë i përbërë nga një, dy, por edhe nga tri pjesë. Në pjesën e sipërme te pipëza, gypi është më i gjerë ndërsa poshtë gradualisht ngushtohet. Në gypin e fyellit ka shtatë vrima – birra, nga ana e sipërme dhe një vrimë nga ana e poshtme.

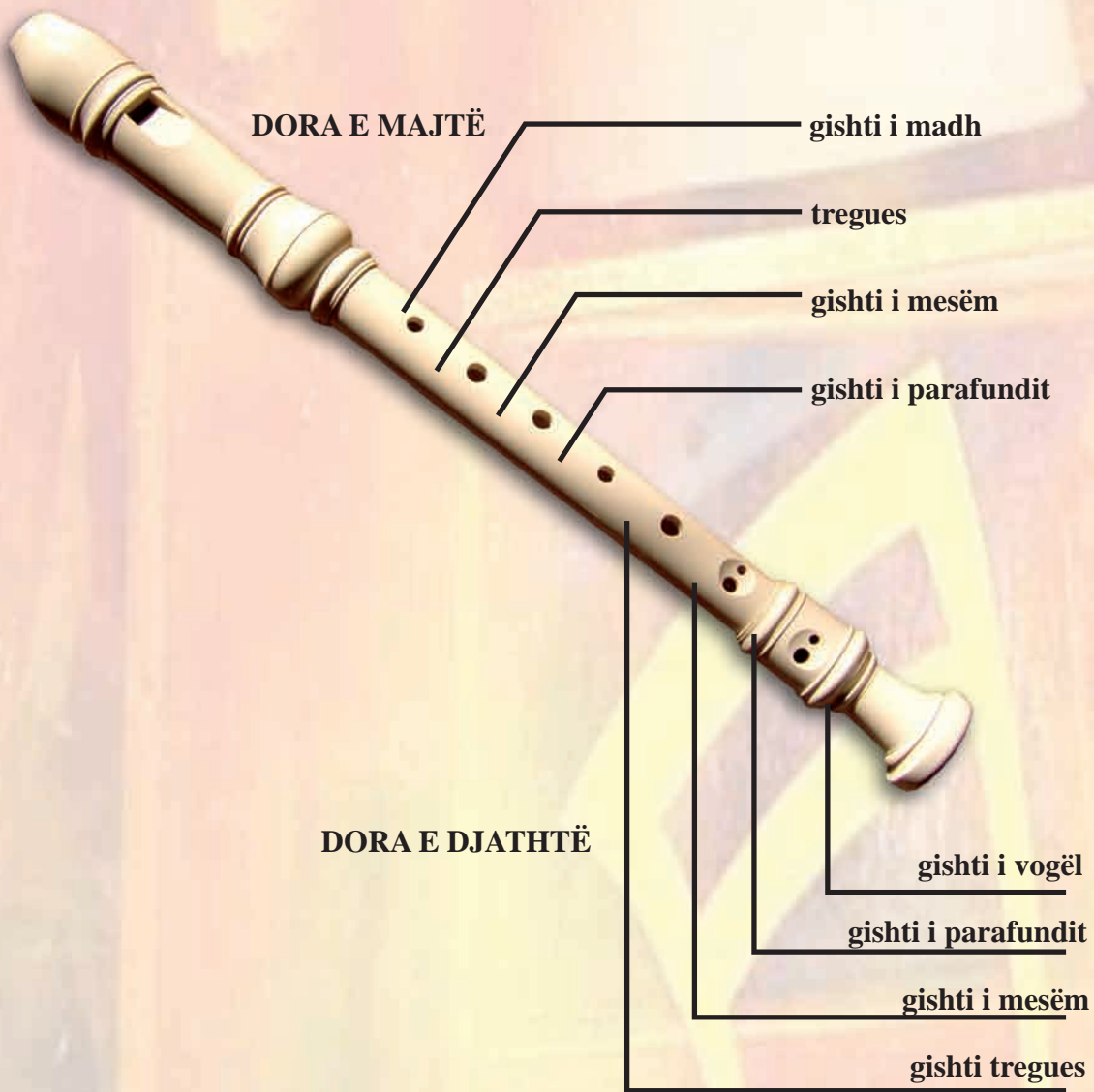
Si përfitohet tingulli në fyell?

Tingulli përfitohet me fryrje në gypin e fyellit përmes pipëzës. Që të përfitohet tingull i bukur duhet të fryjmë njëtrajtshëm, pa shtrëngim, veçanërisht për përfitim të toneve të ulëta. Me hapje dhe mbyllje të vrimave fitohen tone me lartësi të ndryshme. Në atë rol kryesorë kanë gishtërinjtë e të dy duarve. Dora e majtë i mbyll vrimat e sipërme, kurse dora e djathtë i mbyll vrimat e poshtme. Radhitja e drejtë e gishtërinjve quhet gisht renditje.

Të mësojmë se si radhiten gishtërinjtë!

Gishti i madh i dorës së majtë e mbyll vrimën e pjesës së poshtme të fyellit, gishti tregues vrimën e parë të pjesës së sipërme të fyellit, gishti i mesëm vrimën e dytë, kurse vrimën e tretë e mbyll gishti i parafundit.

Gishti i madh i dorës së djathtë ka për detyrë ta mbajë fyellin nga pjesa e poshtme. Gishti tregues e mbyll vrimën e katërt, gishti i mesëm vrimën e pestë, gishti i parafundit vrimën e gjashtë, e cila përbëhet nga dy vrima dhe gishti i vogël e mbyll vrimën e shtatë, e cila po ashtu përbëhet nga dy vrima.

Të mësojmë se si luhen tonet në fyell!

- Mbylli të shtatë vrimat dhe të tetën e anës së poshtme të fyellit dhe do ta fitosh tonin **DO**.
- Çoje lartë gishtin e vogël të dorës së djathtë, do ta fitosh tonin **RE**.
- Çoje lartë gishtin e parafundit së dorës së djathtë, do ta fitosh tonin **MI**.
- Çoje lartë gishtin e mesëm të dorës së djathtë, do ta fitosh tonin **FA**.
- Çoje lartë gishtin tregues të dorës së djathtë, do ta fitosh tonin **SOL**.
- Çoje lartë gishtin e parafundit të dorës së majtë, do ta fitosh tonin **LA**.

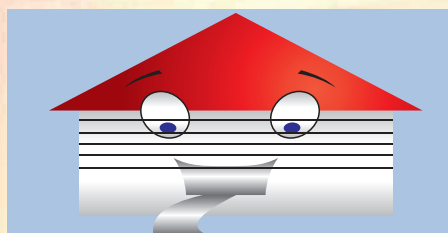

Rekomandim:

Mbaj qëndrim të rregullt të trupit dhe frymëmarrje të rregullt sikur gjatë këndimit!

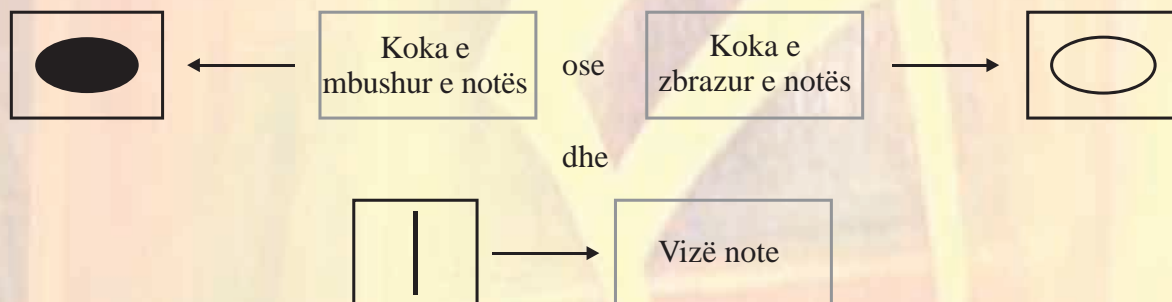

Nota dhe pushimi

Në shtëpizën e muzikës vijnë mysafirë, **nota** të ndryshme.
Notat mund të zgjasin më gjatë dhe më shkurtë.

Nota përbëhet nga:

Shkruhet kështu:

Notat në shtëpizë këndojnë dhe luajnë në instrument, kurse kur lodhen heshtin.

Në numërues dhe në këngë përdorim shenjë për heshtje që quhet **pushim - pauzë**.
Për kohëzgjatje të heshtjes përdoren pushime të ndryshme.

Shkruhet kështu:

Nota katërshe

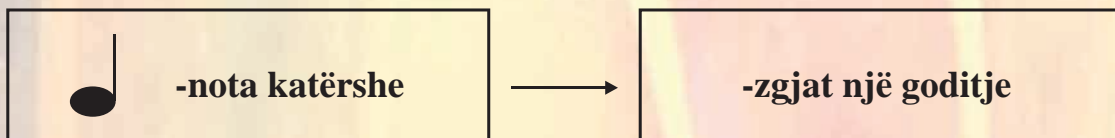

Në numëruesin **Lule e larme** rrokjet e tekstit nuk kanë kohëzgjatje të njëjtë. Kohëzgjatjet mund t'i shkruajmë me nota. Kështu e fitojmë ritmin e numëruesit.

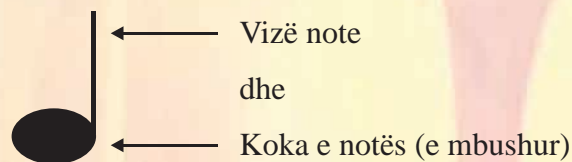
Lule e larme

Ед - но цве - ке ша - ре но в'ли - ва - да ник - на - ло,
Një lu-le e lar-me në li-vadh mbi-u,
да - ли ке го ски - неш ти? Раз - ми - сли и ка - жи ми.
A do ta kë-pu-sësh ti? Men-do dhe më tre-go.

Nota me të cilën janë shkruar vargjet zgjatjet e disa rrokjeve nga teksti quhet: **notë katërshe**.

Shkruhet kështu:

Mbaj mend!

-Nota katërshe zgjat një goditje.

Pushimi katërsh

Në disa lojëra numëruesi, që të përdorim ritëm të saktë flasim por edhe heshtim.

Hej 	ti 	shi – ko,	
kush 	të 	kër – cen.	

Zgjatjen e rrokjeve të fjalëve e shkruajmë me nota, kurse heshtjen me pushime. Kështu e përfitojmë ritmin e numëruesit.

Numërues kërcimi

Ej ти пог - лед - ни кој те пре - ско - чи
Ej ti , shi – ko kush të kër – cen

Va-ne, Mir-ja-na, të gji-thë fë-mi-jët.
Kër-cim, kër-cim, kër-cej-më, lo-jë lu-aj-më.

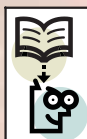
Ване, Мирјана, сите дечиња.
Скок, скок, скокаме, игра играме.

Këngë kërcimi

Ej ти пог - лед - ни кој те пре - ско - чи
Ej ti shi – ko kush të kër – cen

Va-ne, Mir-ja-na, të gji-thë fë-mi-jët.
Kër-cim, kër-cim, kër-cej-më, lo-jë lu-aj-më.

Ване, Мирјана, сите дечиња.
Скок, скок, скокаме, игра играме.

Mbaj mend!

-Pushimi katërsh zgjat një goditje.

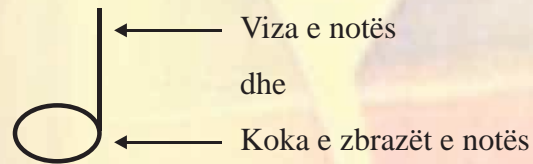
Nota gjysmë

Çdo këngë e ka melodinë e saj. Melodia është e përbërë nga tone të ndryshme për nga lartësia, por edhe për nga gjatësia. Për shkrimin e toneve, çerek notës i shoqërohet edhe **nota gjysmë**.

Nota gjysmë është e përbërë nga:

Nota gjysmë zgjat dy herë më shumë se nota tetëshe.

Mbaj mend!

-Nota gjysmë zgjat dy goditje.

Pushimi gjysmë

Në disa lojëra numërimi flasim dhe heshtim. Ndonjëherë heshtim **më pak**, kurse ndonjëherë **më shumë**.

Hej 	ti, 	shi – ko	
kush	të	kër – cen.	

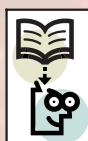
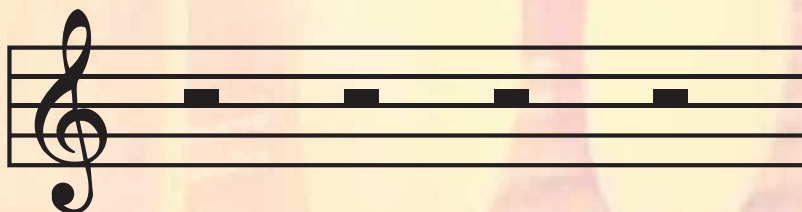
Zgjatjen e rrokjeve nga fjalët e shkruajmë me nota, kurse heshtjen me pushime. Kështu e përfitojmë ritmin e numërimit.

Në ritmin e numëruesve pushimi gjysmë shkruhet kështu:

Në ushtrimet melodike dhe të këngëve, pushimi gjysmë shkruhet mbi vijën e tretë të pentagramit:

Mbaj mend!

-Pushimi gjysmë zgjat dy goditje.

Përdorimi i pushimit gjysmë

Numërim kërcimi

4/4

Ej ti poq - led - ni koj te pre - sko - chi

Ej ti shi - ko kush të kër - cen

Va-ne, Mir-ja-na, të gji-thë fë-mi-jët.
Kër-cim, kër-cim, kër-cej-më, lo-jë lu-aj-më.

Ване, Мирјана, сите дечиња.
Скок, скок, скокаме, игра играме.

Këngë kërcimi

4/4

Ej ti poq - led - ni

Ej ti shi - ko

koj te pre - sko - chi

kush të kër - cen

Va-ne, Mir-ja-na, të gji-thë fë-mi-jët.
Kër-cim, kër-cim, kër-cej-më, lo-jë lu-aj-më.

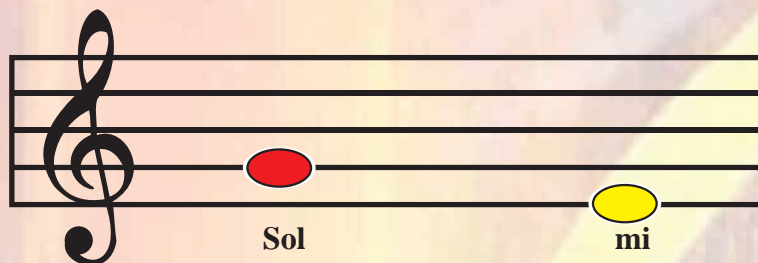
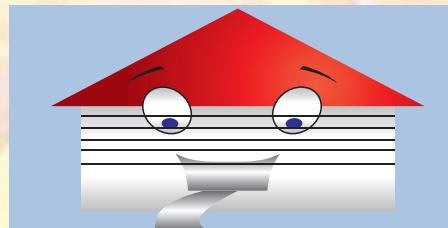
Ване, Мирјана, сите дечиња.
Скок, скок, скокаме, игра играме.

Nota la

Të rikujtohem:

Thuaje tekstin letrar të këngës „Ringe, ringe raja”, kurse gjatë këndimit me laps qetë trokit në bankë.

Rin - ge, rin - ge ra - a, ja - a er - dhi xha-xhi pa - a ja - a,

Рин - ге	рин - ге	ра - а	ја - а	до - шол	чич - ко	Па - а	ја - а
----------	----------	--------	--------	----------	----------	--------	--------

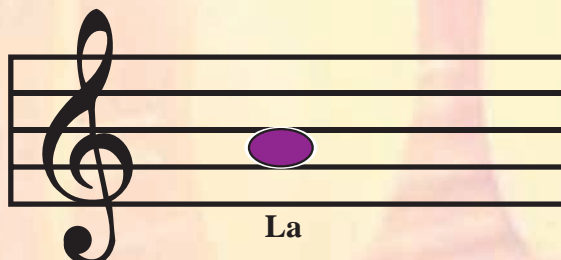

një ve - zë so - lli të gji - thë fë - mijët i mblo - dhi.

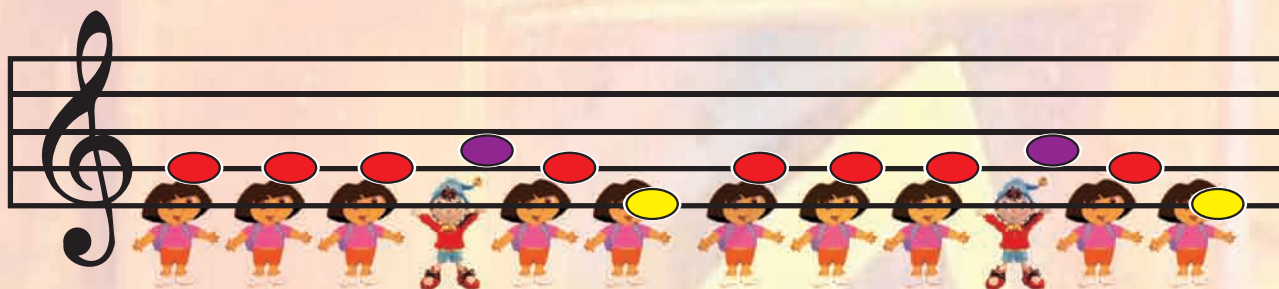
Ед - но	јaj - це	му - у -	- у - уч	си - те	де - ца	чу - у -	- у - уч
---------	----------	----------	----------	---------	---------	----------	----------

Teksti i kësaj kënge mund të këndohet, kurse melodia mund të shkruhet. Në këtë do të na ndihmojnë notat (tonet), tash më të mësuara **sol** dhe **mi**, por edhe një **notë** e re e cila ka ardhur mysafire dhe quhet **la**. Vendi i saj është në **fushën e dytë të pentagramit**:

Përdorimi i notave sol dhe mi „Ringe, ringe raja”

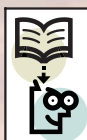
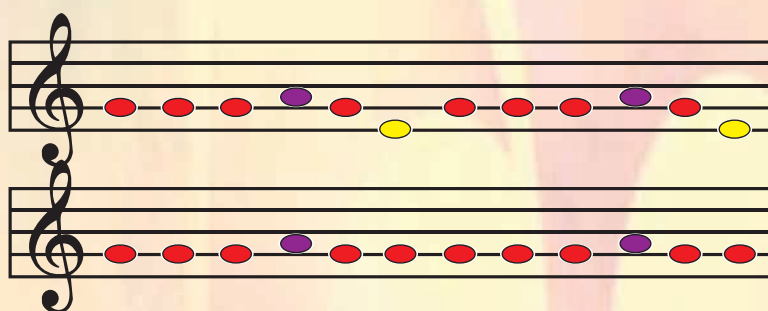

Rin - ge rin - ge ja - ja, er-dhi xha - xhi Pa - ja,
Рин - ге рин - ге ја - ја, до - ш ол чич - ко Па - ја

një ve - zë so - lli të gjì - thë fë - mi-jët i mblo - dhi.
Ед - но јај - це му - уч, си - те де - ца чу - уч.

Teksti i notave të këngës „Ringe, ringe raja”

Mbaj mend!

-Nota **la** shkruhet në fushën e dytë të pentagramit.

Detyra:

1. Kapuni dorë për dore, luajeni lojën duke e kënduar këngën me ngritje të duarve, në notën **la** sipas fotografive të dhëna poshtë tekstit të notave.
2. Emërtoji notat e këngës „Ringe, ringe raja”.

Gjyzepe Verdi

Marshi triumfal nga opera „Aida”

Gjyzepe Verdi (Giuseppe Verdi 1813 - 1901) është kompozitor italian. Kontribut më të madh ka dhënë për zhvillimin e operës. Meloditë e njohura dhe të këndueshme të operave të tij me kënaqësi i pranojnë dëgjuesit. Ka shkruar më shumë opera: „Travijata”, „Rigoletto”, „Nabuko”, „Aida” e të tjera.

„**Marshi triumfal**” është melodi shumë e njohur nga opera „Aida”.

Trompa është instrument frymor që është i përbërë nga kallaji. Ka formë të gypit të lakuar, e cila në fund përfundon duke u zgjeruar. Tingulli përfitohet me fryrje dhe shtypje të valvuleve me gishta të dorës së djathtë. Si instrument solistik përdoret edhe në lloje të ndryshme orkestrash.

Zëri dinjitoz i instrumentit të borisë dhe karakteri ritmik marshues paraqesin momentin festiv të fitores.

Detyra:

1. Emërtoje instrumentin i cili e luan melodinë kryesore.
2. Këndoje melodinë duke e shoqëruar me.

Përdorimi i notave sol, mi dhe la në ushtrime melodike

Ushtrimi numër 1

Ushtrimi numër 2

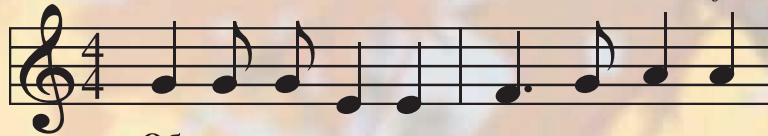
Ushtrimi numër 3

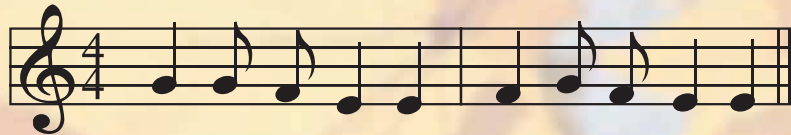

Vjeshta (me dëgjim)

S. Gajdov

Об - ла - че тем - но, дож - дец ле - е,
Re e err-ët, shi ri-gon

е - сен-ска пес - на тив - ко си пе - е.
Kën-gë vjesh-te qe - të kën-don.

Vyshket bari, vyshken lulet,
edhe tek ne erdhi vjeshta.

Свенаа треви, свена цвеќ е,
Есента стаса и кај нас веќ е.

Detyrë:

1. Këndoje këngën me melodi dhe me ritëm të saktë.
2. Përjetimin tënd të përmbajtjes së këngës paraqite me peizazh artistik - vizatim.

Ritmi

Kompozimi muzikor mund të plotësohet me shpejtësi të ndryshme. Ndonjëherë ngadalë, kurse ndonjëherë shpejtë.

Shpejtësia me të cilën e plotësojmë kompozimin quhet ritëm. Shpejtësinë e saj e cakton karakteri i kompozimit.

Llojin e ritmit e shkruajmë në fillim të kompozimit në pentagram.

ngadalë

shpejt

Mollëkuqja

shpejt

Бу - ба Ма - ра слат - ка ма - ла зас - та - на на цвет у - мор - на е
Мо-llë-kuq-ja e ëm-bël nda-loi në një lu-le, e lo-dhur ësh-të,
та - а се - га па си ве - ли стој! Па - тот пак е мој.
ajo ta-ni tho-të ndal rru-ga për-së-ri ësh-të e im-ja.

Lulja e larme

ngadalë

Ед - но цве - ке ша - ре - но в'ли - ва - да ник - на - ло.
Një lu-le e lar-me në li-vadh mbi-u,
да - ли ке го ски - неш ти? Раз - ми - сли и ка - жи ми.
a do ta kë-pu-sësh ti? Men-do dhe më tre-go.

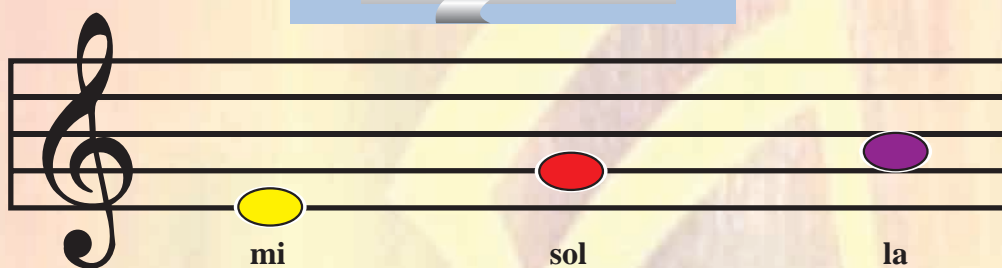
Detyrë:

1. Thuaji numërtueset me ritëm të caktuar.

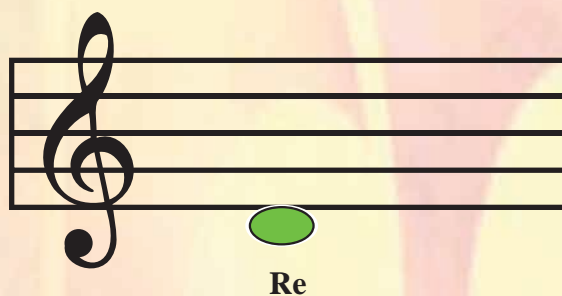
Nota re

Të rikujtohem:

Në shtëpizën muzikore vjen edhe një notë e quajtur **RE**. Vendi i saj është **nën vijën e parë të pentagramit**:

Mbaj mend!

-Nota **re** shkruhet nën vijën e parë të pentagramit.

Nota do

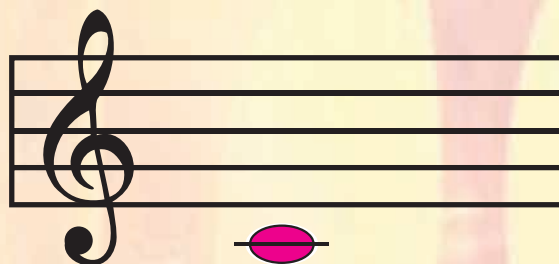

Të rikujtohem:

Në festën dhe shoqërinë e notave në shtëpizën muzikore do të bashkëngjitet edhe një mysafire. Emri i saj është nota **do**. Por, nuk ka mjaft karrige, prandaj mysafirit të ri do t'i sjellin një karrige ndihmëse.

Në shtëpizën muzikore vendi i saj është në **vijën e parë ndihmëse nën pentagram**.

Do

Mbaj mend!

-Nota **do** shkruhet në vijën e parë ndihmëse nën pentagram.

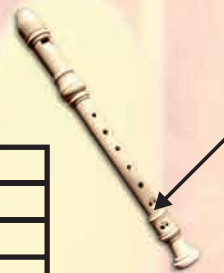
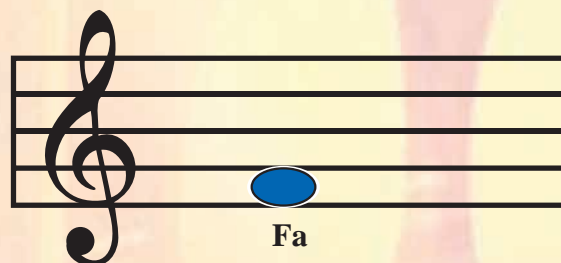
Nota fa

Të rikujtohem:

Në shtëpizën e muzikës me padurim pritet mysafiri i ri. Ku ta vendosim? Vendi i saj në shtëpizën muzikore është **në fushën e parë**. Nota **fa** troket në derë. Le të fillojë kënga e re.

Mbaj mend!

Nota **fa** shkruhet në fushën e parë të pentagramit.

Aleksandër Xhambazov

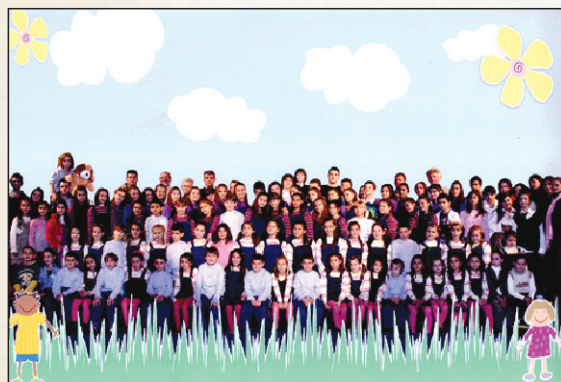

Aleksandër Xhambazov është kompozitor maqedonas, i lindur ne vitin 1936, në fshatin Stapar të Vojvodinës. Ai është themelues dhe i ashtuquajhuri „baba” i Festivali i këngës për fëmijë „Bilbili i Artë”.

37 vjet ka punuar si dirigjent i orkestrit për vallëzim dhe revii në RTM (Radio Televizioni i Maqedonisë).

Krijimtaria e tij përbëhet nga muzika për fëmijë, shfaqje dramatike, seri televizive, muzikë filmash, këngë solo, deri te muzika kamertale dhe simfonike.

Është fitues i çmimeve dhe shpërblimeve të shumta në republikë dhe në nivel ndërkombëtar, në mes të së cilave fitoi edhe shpërblimet **11 Tetori** dhe **13 Nëntori**. E ka themeluar Festivalin për fëmijë „Bilbili i Artë”, ku edhe sot punon dhe kontribuon në suksesin e tij. Ky festival mbahet çdo vit në Shkup dhe është i dyti për nga vjetërsia në Evropë.

A e keni ditur se?

Aleksandër Xhambazov jeton për të krijuar, për të ndihmuar dhe për të lënë vepra të mëdha dhe të denja për respekt.

Është fitues i mirënjohjes për humanizëm nga UNICEF.

Rekomandim për dëgjim:

Këngë nga Festivali „Bilbili i Artë” dhe nga festivale të tjera për fëmijë.

Objekte të rëndësishme kulturore

Ngjarjet muzikore janë pjesë e ngjarjeve të përditshme kulturore. Tani shpesh mbahen koncerte nga muzika artistike, argëtuese dhe serioze. Ngjarjet muzikore mbahen në Sallën Universale, në Teatrin Popullor Maqedonas (TPM), në Muzeun e qytetit të Shkupit dhe në vende të tjera.

Salla Universale

TPM

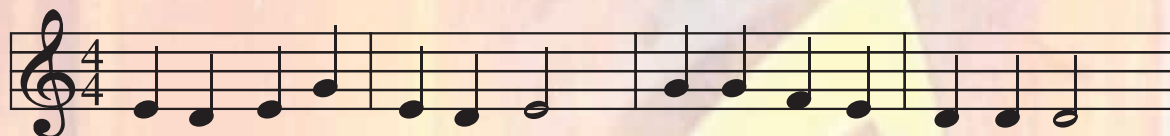

Muzeu i qytetit të Shkupit

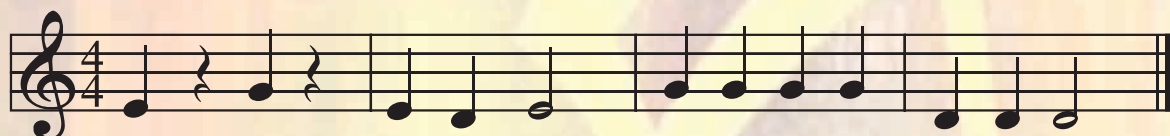
Përdorimi i notës re

Tak, tak, hape

Јас сум ма - ло г о с - т и н - ч е и - м е м и е н о - т а R E
Unë jam my-sa-fir i vo-gël, em-ri im ësh-të no-ta RE

ч у к , ч у к , о - т в о - р и п е с - н а к е в и з а - п е - а м .
Tak, tak, ha-pe këng-ë do t'ju këng-doj.

Të gjithë do të këndojmë, të gëzuar do të jemi,
la, la, la, la, la, të gëzuar do të jemi.

Сите к е си пееме, весели к е бидеме,
ла, ла ла, ла, ла, весели к е бидеме.

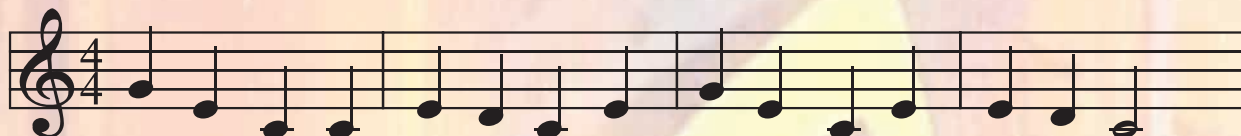
Detyrë:

1. Këndoje këngën me nota dhe me tekst letrar!
2. Melodinë e këngës luaje me instrument, në flaut.

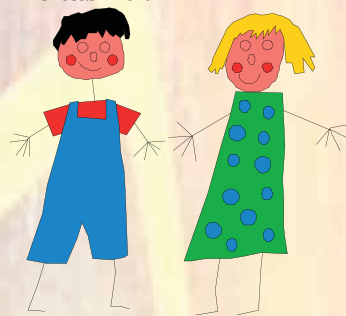
Përdorimi i notës *do* në këngë

Dëfrimi

сол ми до до ми ре до ми дој - ди кај нас се - га ти.
Sol mi do do mi re do mi e-ja tek ne tash ti.

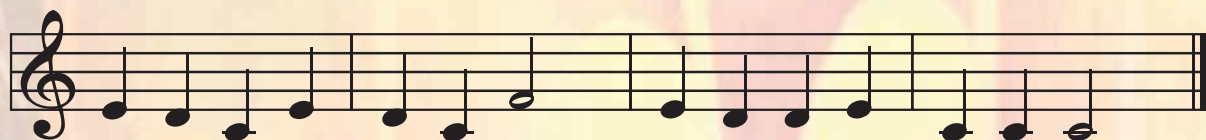
Festë do të bëjmë
dhe me shoqëri do të festojmë.

Ditëlindja

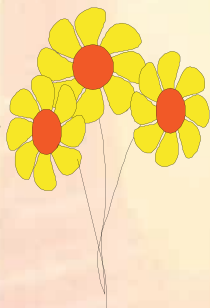

Ма - ре и - ма ро - ден - ден, бу - кет до - нел Си - мо.
Ma-ri-a e ka di-të-lind-jen, bu-ket i ka sje-llur Si-mo-ja,

Цве-тој, цве-тој, ма - леч - ки жол - ти, жол - ти, јаг - ли - чки.
Lu-le-za, lu-le-za, të vog-la të ver-dha, të ver-dha, a-gu-li-çe.

Festë do të bëjmë
dhe me shoqëri do të festojmë.

Веселба ќе правиме
и дружба ќе си славиме.

Detyrë:

1. Melodinë e këngës këndoje dhe luaje me flaut.

Përdorimi i notës *fa* në këngë

Ku jeni fëmijë

S. Dimova

И - дам, и - дам јас да стиг - нам, ка - де сте де - чи - ња?
Vij, vij, unë të mbërrij, ku je-ni fë-mi-jë?

Да ли и - ма пес - на иг - ра са - кам јас да за - пе - ам
A ka këngë lo-je, u-në du-a të kën-doj.

Да ли и - ма пес - на иг - ра са - кам јас да за - и - грам.
A ka këngë lo-je, u-në du-a të lu-aj.

Shkoj, shkoj, unë të mbërrij, ku jeni fëmijë?
A ka këngë loje?
Unë dua të këndoј.
A ka këngë loje?
Unë dua të luaj.

Одам, одам јас да стигнам, каде сте дечиња?
Дали има песна, игра?
Сакам јас да запеам.
Дали има песна игра?
Сакам јас да заиграм.

Të lumtur të jemi, të gjithë ne fëmijë, fëmijë,
kënga jonë le të jehojë, atje në largësi.
Të dëgjohet, të këndohet,
krejt bota le të bashkohet.

Среќ ни да сме ние сите дечиња, дечиња,
песна наш а нека ечи, таму во далечина.
Да се чуе, да се пее,
цел свет да е целина.

Detyrë:

1. Melodinë e këngës këndoje dhe luaje me flaut.

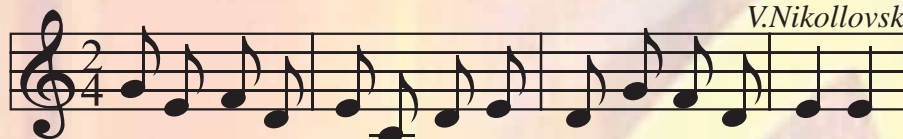

Këngë për verifikimin e njohurive për të gjitha notat e mësuara

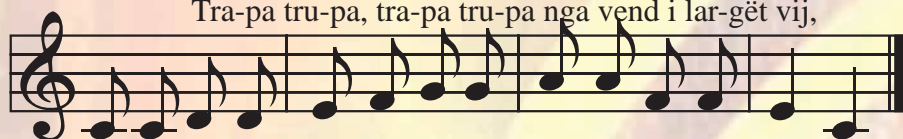
Lepurushi

(me dëgjim)

V.Nikollovski

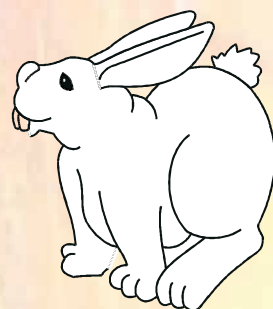
Тра-па тру-па, тра-па тру-па, од крај да-лек и - дам
Tra-pa tru-pa, tra-pa tru-pa nga vend i lar-gët vij,

слуш-нав пес-ни пак си ре-ков о - дам да ги ви - дам.
Dë-gjo-va kën-gë dhe për-së-ri tha-shë shko-va që të shoh.

Gja-të rru-gës gje-ta bar të njo-më, ja dy – tri fi-je i kë-pu-ta
dhe nga zem-ra kën-do-va „dim-ri i ac-ar-të ka-lo-i”.

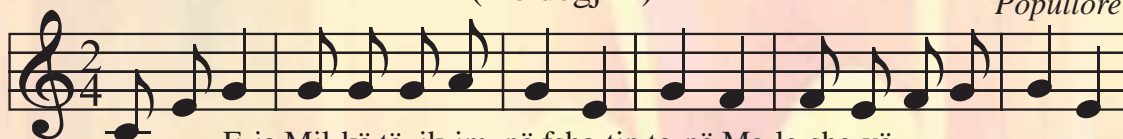
По пат сретнав тревки млади, еве две-три скинав,
и од срце запеав „лута зима мина,,

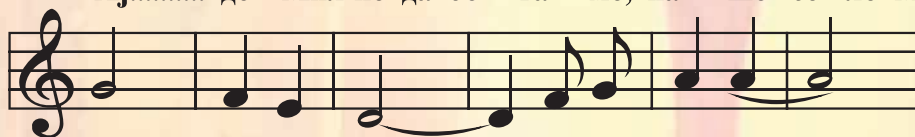
Eja Milke të ikim

(me dëgjim)

Popullore

E-ja Mil-kë të ik-im, në fsha-tin to-në Ma-le-she-vë.
Ај..... де Мил-ке да бе - га - ме, на - ше се - ло Ма - ле - ше - во.

Мил - ка - а - но, мо-ри мо - ме

Mil-ka moj va-shë...va-shë e bu-kur.

У - ба - во.

Në fshatin tonë Maleshevë, nga të tria anët dielli ngroh.
Nga të tria anët dielli ngroh, në të katërtën është hëna
moj Milkë...

В наш е село Малеш ево од три страни сонце грее.
Од три страни сонце грее од четврта месечина
Милкано.....

Dinamika

Interpretimi i kompozicioneve muzikore ose e një pjesë të tyre mund të jenë të intensiteteve të ndryshme, të ashtuquajtura dinamik. Shenjat dinamike shkruhen nën pentagram.

Kompozimet ndonjëherë i interpretojmë **p** (qetë), kurse ndonjëherë **f** (fortë). Dinamika e interpretimit varet nga ndjenja jonë, përjetimi apo dëshira e autorit të veprës muzikore.

Trumbeta

f (e fortë)

Рам, там, там, Зе - ме - те Рам, там, там, стап - чи - ња, ба - ра бан - че тро - па.
Ram, tam, tam, ram, tam, tam, lod-ra bie. Чи - не - ли и дај - ре.

Merr-ni shko-pinj, çi-ne-lë dhe defa.

Ста - не - те де - чи - ња си - те о - па о - па
Ор - кес - тар пра - ви - ме за да не - ма гај - ле.

Ngrihuni fëmijë të gjithë, hopa, hopa,
bëjmë orkestër që të mos kemi brenga.

Pëshpërit, pëshpërit kukull

r (e qetë)

Шеп, шеп, кук - лич - ке мо - ја ми - ла се - стрич - ке.
Pësh-pë-rit, pësh-pë-rit ku-ku-lla ime e da-shur, mo-tër-za i-me.

кол - ку си ми ми - ла ти си мо - ја ви - ла.
Фус - тан - че ти со - шив, це - ло е од сви - ла.
Sa e dashur që më je, ti je zana ime.

Fustan të kam qepur i tëri nga mëndafshi.

Detyra:

1. Rrokjet në tekstin **trumbeta** shqiptoji në **f – e fortë** me shoqërim të trumbetës ose me trokitje të këmbëve.
2. Rrokjet e tekstit **pëshpërit, pëshpërit kukull**, shqiptoji në **p – e qetë**.

Këndimi i këngës me përdorim të dinamikës

Trumbeta

f Рам, там, там, Рам, там, там, ба - ра бан - че тро - па.
Ram, tam, tam, Ram, tam, tam, trum-be-ta bi-e,
Ста - не - те де - чи - ња си - те о - па о - па
ngri-hu-ni fë-mi-jë të gjì-thë, hора, hо-ра.

Merrni shkopinj, çinelë dhe def,
bëjmë orkestër që të mos kemi brenga.

Земете стапчиња, чинели и дајре,
оркестар правиме за да нема гајле.

Pëshpërit, pëshpërit kukull

r (qetë) p Шеп шеп кук - ли - чке, мо - ја ми - ла сес - три - чке.
Pësh-pë-rit, pësh-pë-rit ku-ku-lla i-me e da-shur, mo-tër-za i-me.
кол - ку си ми ми - ла ти си мо - ја ви - ла.
Sa e da-shur që më je, ti je za-na i-me.

Pësh-pë-rit, pësh-pë-rit ku-ku-lla i-me e da-shur, mo-tër-za i-me.
fus-tan të kam qe-pur i të-ri nga mën-daf-shi.

Шеп, шеп кукличке, моја мила сестричке,
фустанче ти скроив во илјада бои.

Detyra:

1. Këndoji këngët sipas notave.
2. Këndoji këngët me tekst letrar dhe me përdorim të shenjave dinamike.

Wolfgang Amadeus Mozart

Marshi turk

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) është njëri ndër kompozitorët më të njohur botëror. Është lindur në Salsburg të Austrisë dhe ka jetuar në shekullin e XVIII. Krijimtaria e tij është shumë e madhe, edhe pse ka jetuar vetëm 35 vjet. Ka shkruar simfoni, opera, muzikë për koncerte dhe sonete për piano dhe violinë, si dhe vepra të tjera.

Ka qenë i ashtuquajtur „mrekullia fëmijërore”, sepse që nga fëmijëria kur kishte vetëm disa vjet, ka kompozuar dhe bërë koncerte nëpër tërë Evropën. Kështu u kurorëzua me famë të madhe. Babai i tij Leopold Mozarti e ka mësuar se si të luaj në instrumentin e violinës dhe pianos. Ka qenë artist me energji të madhe dhe dëshirë për punë.

Marshi turk është akti (pjesa) e tretë nga Sonata numër 11 për piano. Është punuar me mjeshtri të madhe nga ana e kompozitorit.

Ka karakter gracioz, qartë dhe marshues.

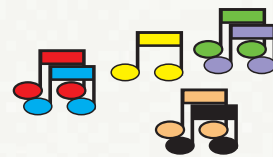

Detyra:

1. A e ke të njohur melodinë?
2. Vëreje dhe emërtoje ritmin e veprës muzikore.
3. Shprehi përshtypjet pas muzikës së dëgjuar.

Këndojmë dhe interpretojmë sipas notave

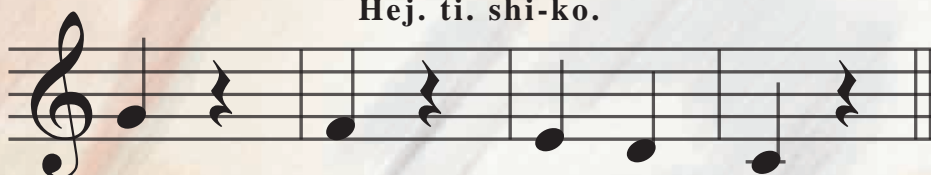

Kërce

Ej. ti. пог - ле - дни.

Hej. ti. shi-ko.

koj. те. прес - ко - чи.

kush. të. kër-cen.

2. Vane, Marjana
Të gjithë fëmijët.

2. Ване, Мирјана
Сите дечиња.

3. Kërce, kërce, kërcejmë
lojë, luajmë.

3. Скок, скок, скокаме
Игра, играме.

Të luajmë në instrument!

Fyelli dhe cingërima

Shkopinjtë

Fyelli dhe cingërima

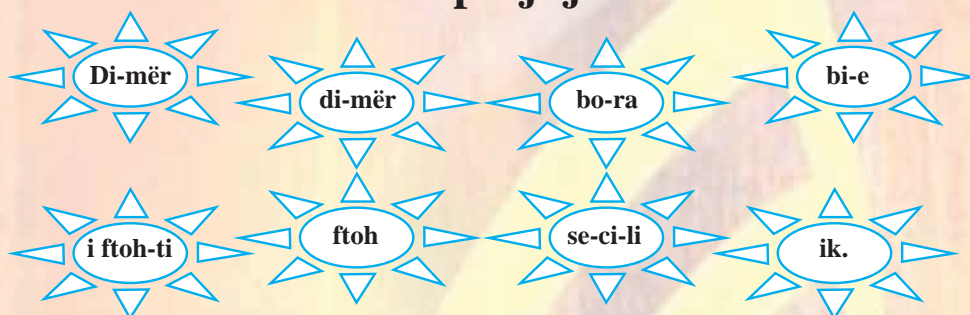
Shkopinjtë

Motivi

Ashtu siç formojmë fraza të plota (fjali) me anë të fjalëve, nga **motivet** ndërtojmë njësi muzikore (fjali muzikore).

Motiv prej fjalësh

Dimër, dimër, bora bie, i ftohti ftoh, secili ik.

dimër	dimër	bora	bie	i ftohti	ftoh	secili	ik
-------	-------	------	-----	----------	------	--------	----

Motive me nota dhe fjalë

Mbaj mend!

-Motivi është pjesa më e vogël e pjesës së plotë muzikore.

Detyrë:

1. Me radhitje të rregullt të motiveve do ta këndosh melodinë e dhënë me tekst.

Artistë të rinj

Ju keni kënduar shumë këngë ose keni dëgjuar kompozicione të tjera muzikore. Thuaj se në të gjitha këngët, por edhe në disa kompozime shqiptoni ose dëgjoni tekst. Ashtu është më lehtë ta kuptoni përmbajtjen e këngës ose të veprës muzikore.

Tregimet, legendat ose veprat tjera letrare janë inspirim për kompozitorët, për të krijuar vepra muzikore.

Ndoshta duhet të mundoheni që edhe ju të bëheni kompozitor.

Melodisë së dhënë mundohuni t'ia kompozoni tekstin në vijim.

*Kën-doj, in-ter-pre-toj në in-stru-ment, kom-po-zoj,
Mo-car-tin u-në e i-mi-toj, kom-po-zi-to-rë a thu-a do të bë-hem,
Të-rë bo-tën du-a ta shoh.*

Melodinë mund edhe ta interpretosh me instrument.

Rekomandim:

Nëse dëshiron, shkruaj vargje sipas dëshirës sate.

Detyra:

1. Këndoje melodinë me tekstin e dhënë!
2. Interpretoje me instrument melodinë përmes flautit.

Babadimri

(me dëgjim)

Gj. okv *Draki*

Де - до Мраз, де - до Мраз, де - нес дој - де
Babadimër, babadimër, sot erdhi

и кај нас. Де-до Мраз, де-до Мраз, де-нес дој-де
edhe te ne. Babadimër, babadimër, sot erdhi

и кај нас. По-лна тор-ба да-ро-ви кол-ку са-каш
edhe te ne. Thes të mbushur dhurata sa të duash

ба-ло-ни. Ку-кли топ-ки ме-чи - ња да-ро-ви за
balona. Kukulla, topa, arusha, dhurata për fëmijë

де-чи-ња

Babadimër, babadimër,
sot erdhi edhe te ne.

Дедо Мраз, дедо Мраз,
денес дојде и кај нас

Detyra:

1. Sipas melodisë dhe tekstit, caktoje karakterin e këngës.
2. Gjatë interpretimit të këngës inkuadroni edhe ndjenjat tuaja.

Përdorimi i notave të mësuara në këngë

Rrëshqitja e parë

(me nota)

И јас и - мам сан - ка, та - а ми - е но - ва, со
Е-dhe u-në kam saj, a-i ësh-të i ri, me
штич - ки и клин - ци, бат - ко ми ја ско - ва.
dë-rra-sa dhe gozh-da, vë-lla-i ma ka ndër-tu-ar.

Ja nxitoj, shpejtoj, të lëshohem edhe njëherë.
Do të shihni tani, si fluturoj njëherësh.

Ете итам брзам, да се спуш там еднаш.
Ќе видите сега, како летам веднаш.

Масја

(me nota)

Мој - то ма - че пе - е мјау,
Мас-ја i-me kën-don, мја-у, мја-у,
иг - ра ско - ка ве - се - ло.
lu-an, kër-cen gë-zu-e-shëm.

Sapo e sheh djathin,
ajo i lëmon mustaqet.
Kur e shoh unë,
kërcej këndoj me gjithë zë.

Шгом ќе е види сиренце,
тој си мази мустаче.
Кога ќе е го видам јас,
скокам пеам на цел глас.

Detyrë:

1. Këndoјi dhe luajјi në instrument këto këngë në flaut.

Petar Iliç Çajkovski Vallëzim kinez nga baleti „Arrëthyesja”

Baleti „Arrëthyesja” është shkruar sipas përrallës „Arra me lëvozhgë dhe mbreti i minjve” nga përmbledhja e përrallave Vëllezërit e Serapionit, të Hofmanit.

Vogëlushja Maria, nga daja i saj për Krishtlindje fiton thyese arrash të quajtur Arrëkërcore. Vëllai i saj i pakujdesshëm e thyen kukullën dhe Maria me kujdes e mbështjell dhe e vendos në krevatin e kukullave.

Në natën e qetë të Krishtlindjeve të gjithë flenë. Maria ngrihet që ta sheh Kërckon e sëmurë. E shqetësuar shtanget mbi mbulesën e tij. Përnjëherë ndodh diçka e çuditshme. Nga të gjitha anët vijnë si ushtarë minjtë, të cilët luftojnë mes veti. Ato e sulmojnë edhe Kërckon, i cili për një moment shndërrohet në një princ të bukur. Ai e merr Marinë për dore dhe e dërgon në kështjellën magjepse ku qeveris shoqja e tij, zana.

Ajo i fton zanat e tjera dhe për nder të tyre organizon festë madhështore. Vallëzojnë zanat por edhe lulet. Maria dhe Kërckoja kënaqen nën tingujt e vallëzimeve të popujve të ndryshëm: rus, arab dhe kinez.

Zërat hyjnorë ndërpriten nga cingërima e orës së zgjimit dhe Maria e kupton se gjithçka ishte vetëm ëndërr.

Detyra:

1. Caktoje karakterin e vallëzimit!
2. Paraqiti përshtypjet tua pas dëgjimit të muzikës me lëvizje ritmike.

Dordoleci (me dëgjim)

Gj. Smokvarski

Сне - гот сне - жи бе - ло е, Снеж-ко, меш-ко, сме-шен е!
Vi-e bo-rë, e bar-dhë ësh-të, dor-do-le-ci, le-ci, qe-sha-rak ësh-të!

Тен - це - ре на - гла - ва пи - пер - ка во нос - се.
Ten-xher-ja në ko-kë spe-ci në hun-dë ja-në.

мет - ла в'ра - ка и - ма, снег ќе чис - ти в'зи - ма.
Fshe-së në do-rë ka, bo-rë në di-mër do të past-rojë.

Fëmijët e kanë bërë,
shall dhe kapelë i kanë vënë.

Tenxhere në kokë,
spec në hundë,
fshesë në dorë ka,
borë në dimër do të pastrojë.

Децата го правеле,
шал и капа ставиле.

Тенцере на глава,
пиперка во носе,
метла в рака има,
снег ќе е чисти в зима.

Detyra:

1. Lexoje tekstin e këngës me theks dhe me intonacion të qartë.
2. Bëhu kreativ dhe ndërto dordolec sipas dëshirës tënde.

Shenja për përsëritje

Nëse në ndonjë këngë, ose në ndonjë ushtrim, paraqitet nevoja që melodia të përsëritet, e njëjta nuk duhet të shkruhet përsëri. Mund të shfrytëzohet shenjë për përsëritje.

Ushtrimi ritmik lexohet dy herë.

Pjesa e këngës e shënuar me shenjë për përsëritje këndohet dy herë.

Seç janë mbledhur dhe janë tubuar

Këngë popullore

Со - бра - ле ми се, --- на - бра - ле со - бра - ле ми се
Seç ja-në mble-dhur, seç ja-në grum-bu-llu-ar, seç ja-në mble-dhur,
на - бра - ле, си - те ми мо - ми пле - вар - ки, си - те ми
ja-në grum-bu-llu-ar të gji-tha vaj-zat, ja-në mble-dhur tok të gji-tha,
мо - ми пле-вар-ки. vaj-zat tokt. Е-ја li-de, li-de, li-du-du,
Дај, ли - ду, ли - ду, ли - ду - ду,
Дај, ли - ду, ли - ду, ли - ду - ду.
е-ја li-de, li-de, li-du-du.

Detyra:

1. Lexim ritmik – shqiptim, theksim dhe interpretim i ushtrimeve ritmike.
2. Këndoje dhe luaje në instrument këngën me shenjen për përsëritje.

Lule bore

(me nota)

S. Gajdov

Ко - ки - че сум ма - ло, у - ба - во и
Lu-le bo-rë e vo-gël, e bu-kur dhe
неж - но, на гла - ва и - мам
e bu-të jam, në ko-kë kam
кап - че, бе - ло смеш - но!
ka-pe-lë të bar-dhë qe-sha-rake!

Fustan kam, i gjelbër do të bëhem,
pranverën e dashur dua ta shoh.

Фустанче си имам зелено ќе е бидам,
пролетта мила сакам да ја видам.

Detyra:

1. Vëreji dhe emërtoji notat sipas kohëzgjatjes.
2. Këndoji notat me kohëzgjatje dhe lartësi të njëjtë.

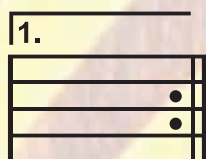
Prima dhe sekonda volta

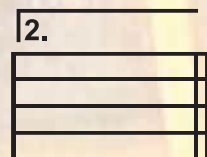
Kur në këngë ose në ushtrim, gjatë përsëritjes ka fund të ndryshëm, e shfrytëzojmë shenjën **prima dhe sekonda volta**.

Gjatë përsëritjes së takteve, nga shenja për përsëritje duhet të kërcehen taktet e shënuara si **prima volta**,

kurse këndohen taktet të shënuara si **sekonda volta**.

Cuculi m'i kullot gjedhet

(me dëgjim)

Këngë popullore

Цу - цул, ми па - се го - ве - да, ле - ле
Cu-cu-li m'i ku-llost gje-dhat, me-det,

Цу - цул, ми па - се го - ве - да
Cu-cu-li m'i ku-llost gje-dhat, 1. 2.

По - крај ре - ка Бис - три - ца, ца.
pra-në lu-mit Bis-tri-ca.

Detyra:

1. Vëreje shenjën për përsëritje prima dhe sekonda volta.
2. Këndoje këngën me prima dhe sekonda volta.

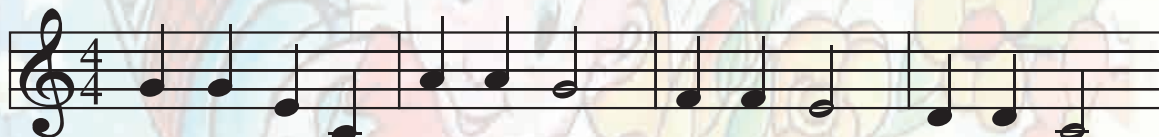

T'i rikujtojmë të gjitha notat e mësuara

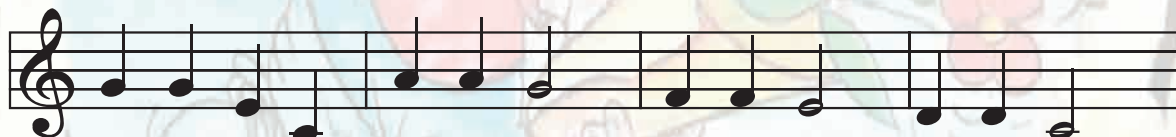

Ditëlindja

Festive

Де - нес ми е у - бав ден. у - бав ден. у - бав ден.
Sot di-ta më ësh-të e bu-kur. Di-të e bu-kur. Di-të e bu-kur.

Де - нес ти е ро - ден - ден. ро - ден - ден ро - ден - ден.
Sot e ke di-të-lin-djen. Di-të-lin-djen, di-të-lin-djen.

Би - ди ни здрав и жив го - лем да ни по - рас - неш.
Të na je-shë gja-llë e shën-do-shë dhe i madh të na rri-tesh.

Би - ди ни здрав и жив го - лем да ни по - рас - неш.
Të na je-shë gja-llë e shën-do-shë dhe i madh të na rri-tesh.

Todor Skallovski Maçorri Stanko

Todor Skallovski është kompozitor maqedonas, i cili me fuqi, dëshirë të njëjtë dhe sukses ka punuar si kompozitor, dirigjent koresh dhe orkestrash dhe si organizator i jetës muzikore në Republikën e Maqedonisë.

Është i lindur në Tetovë (1909-2004), në një familje në të cilën secili anëtar i saj merrej me melosin popullor. Prindërit e tij kanë qenë interpretues të këngëve popullore, prandaj edhe në krijimtarinë e tij janë të pranishme elemente folklorike.

Në krijimtarinë e Skallovskit ka vepra vokale, instrumentale dhe vokale-instrumentale. Disa krijime ua kushtoi dëgjuesve të rinj, fëmijëve.

Në kompozimin për korin e fëmijëve **Maçori Stanko**, në mënyrë humoristike dhe të gëzuar e ka përshkruar rrëmujën e maçorrit dhe gjyshes nëpër oborr.

Detyra:

1. Paraqite rrëmujën e gjyshes dhe të maces përmes lojës muzikore.
2. Përjetimet nga kompozimi i dëgjuar paraqiti në vizatim.

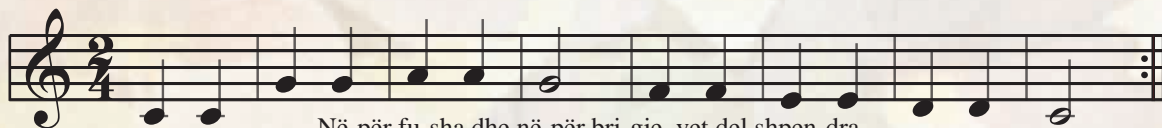
Këndojmë të shoqëruar me instrumente muzikore për fëmijë

Në këngë janë përfshirë të gjitha tonet e mësuara.

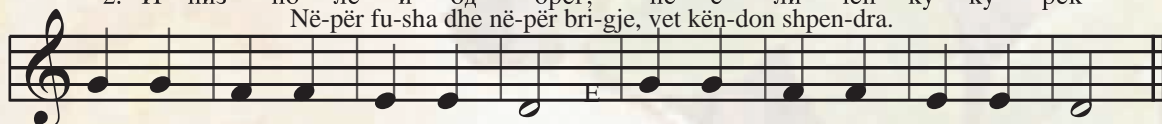
Ta këndojmë dhe të luajmë në instrumente muzikore për fëmijë.

Shpendra

Në-për fu-sha dhe në-për bri-gje, vet del shpen-dra,
1. И по по - ле и на брег, ник - на ли - чен ку - ку - рек
2. И низ по - ле и од брег, пе - е ли - чен ку - ку - рек
Në-për fu-sha dhe në-për bri-gje, vet këndon shpen-dra.

Кре - на глав - че из - ви стас, вик - на пес - на на цел глас.
çon ko-kën për-pje-të, këndon këngë me gjithë zë,

Дој - ди, дој - ди, про - лет пак, греј ни то - пол сон - чев зрак.
për-së-ri e-ja, e-ja pran-ve-rë, na ngroh me rre-zet e ngroh-ta të di-ell-it.

Kjo melodi e bukur, në vende të ndryshme këndohet me tekste të ndryshme. Ne do ta këndojmë me këtë tekst.

Detyra:

1. Këndoje këngën sipas notave dhe sipas tekstit letrar.
2. Interpretaje këngën me instrument muzikor për fëmijë (IMF) - bllok flaute dhe me cingërimë, me melodi dhe ritëm të saktë.

Vazhdimi i notës me koronë

Zgjatja e notës mund të vazhdojë në më shumë mënyra dhe mund të shënohet me shenja të ndryshme.

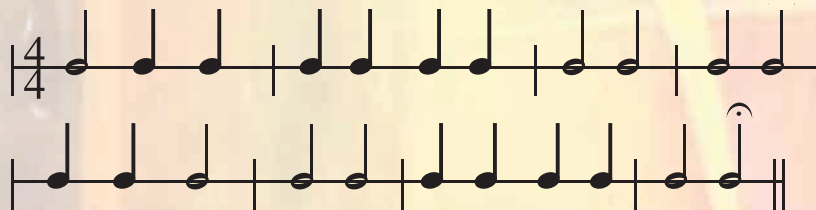
Njëra nga ato është zgjatja e notës me shenjen për **koronë**.

Shkruhet kështu:

Ushtrim ritmik:

Ushtrim melodik:

Detyra:

1. Lexoji ushtrimet ritmike me shenjën për vazhdim të quajtur **korona**.
2. Këndo dhe interpreto me instrument ushtrime melodike duke përdorur shenjën për vazhdim, kohëzgjatje - **koronë**.

Këngë popullore tradicionale të bashkësive të tjera etnike

A lai minte (Hej, mal i lartë) (me dëgjim)

Këngë popullore vllehe

A - laj mun - te ana - l - tu lai mun..... te,.....
ana..... l tu tsi - nj tsa - nj av - ra
ma re lai mun te
ana..... l tu tsi - nj tsa - nj av - ra
ma re

I
Hej, mal i lartë,
Të mund të të fluturoj,
Te nëna të shkoj.

II
Hej, mal i lartë,
Me lugina të mëdha,
Nuk mund te nëna të shkoj.

III
Thëllëzë të bëhem,
Krahë të kem malin ta kaloj,
Te nëna të shkoj.

IV
Hej, mal i lartë,
Libreton ta thërras,
Te nëna të vij.

I
Еј, висока планино,
да можам да те прелетам,
кај мама да си појдам.

II
Еј, висока планино,
со големи долини,
не можам кај мама да си појдам.

III
Еребица да станам,
крилја да имам планина да
прелетам,
кај мама да појдам.

IV
Еј, висока планино,
либето да го викам,
кај мама да појдам.

Detyrë:

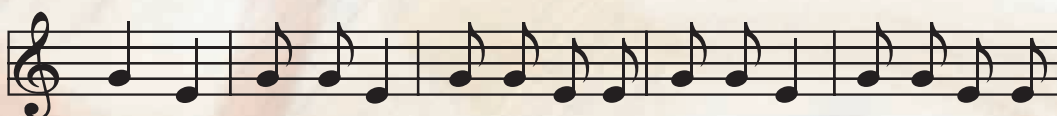
1. Këndoje këngën me ritëm dhe melodi të saktë.

Këndojmë dhe interpretojmë në instrument

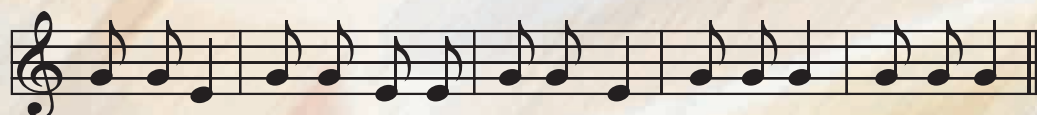

HU, HU, BABA HU

Këngë popullore shqipe

Hu! Hu! Ba - ba hu! Me - rre ka - lin shko për dru. Pri - te, pri - te
Ху! Ху! Ба - ба ху! Ме - ре ка - лин шко-пр дру. При - те, при - те

se - po vjen. Bish - ti ka - lit po - ker - cën hu, hu, një, hu, hu, dy.
се - по вјен. Бит - шта ка - лит по - кр - цен ху, ху, ње, ху, ху, ди.

Përkthim nga gjuhën shqipe:

Ху, ху, татко, ху.
Земи коњ оди по дрва.
Чекај, чекај доаѓа.
Коњскиот опаш скока.
Ху, ху, еден. Ху, ху два.

Detyra:

1. Mësoje melodinë e këngës sipas dëgjimit!
2. Shoqëroje melodinë e këngës me IMF – def dhe çizelë!

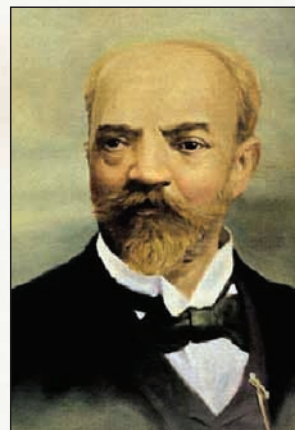

Antonin Dvorzhak

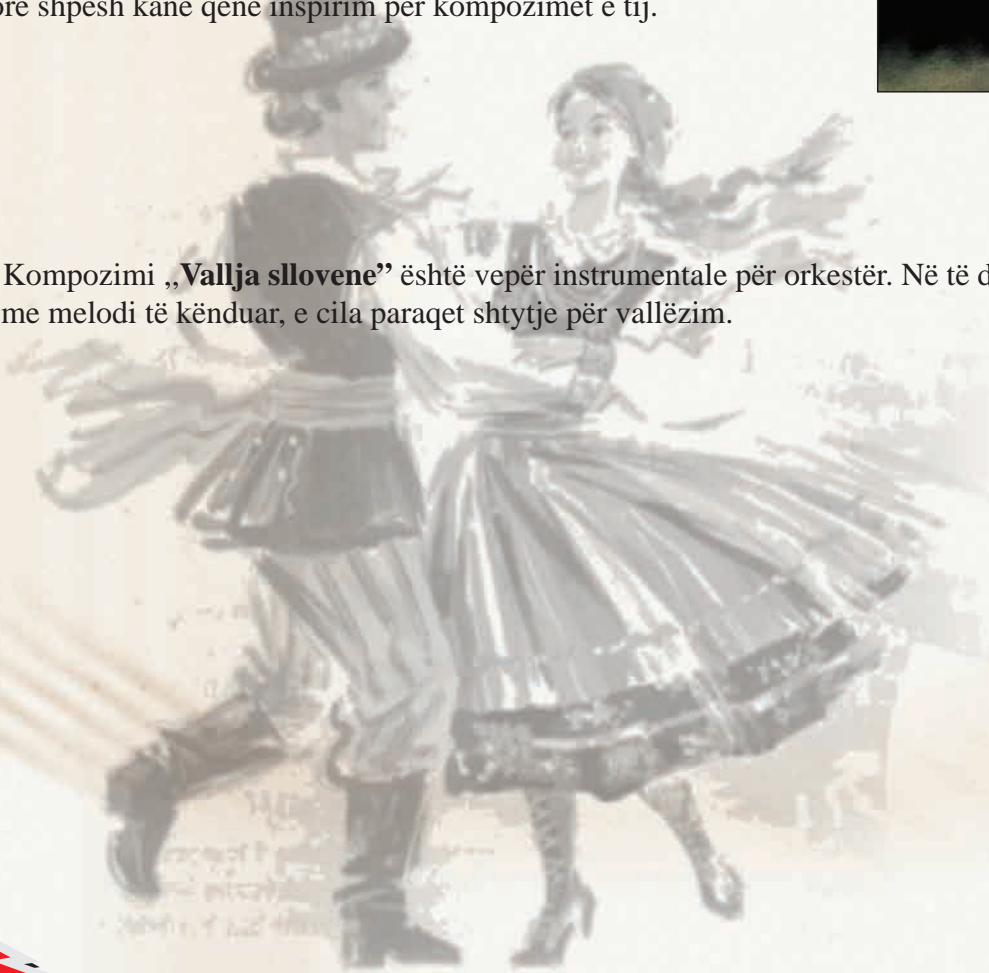
Vallja sllovene

Antonin Dvorzhak (1841-1904) është njëri ndër kompozitorët më të njohur çek. Ka jetuar në shekullin e XIX. Ai dhe Bedzhih Smetana e kanë formuar shkollën nacionale çeke dhe kanë dhënë kontribut të madh për zhvillimin e artit muzikor.

Në krijimtarinë e tij dominojnë elemente nga folklori çek. Vallet popullore shpesh kanë qenë inspirim për kompozimet e tij.

Kompozimi „**Vallja sllovene**” është vepër instrumentale për orkestër. Në të dominon zëri i pasur me melodi të kënduar, e cila paraqet shtytje për vallëzim.

Rekomandim:

Vallëzo me ritmin e kompozimit.

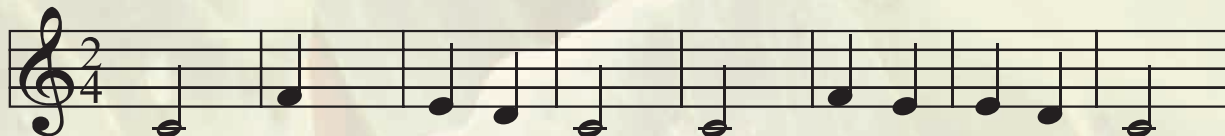

Lundra fluturuese

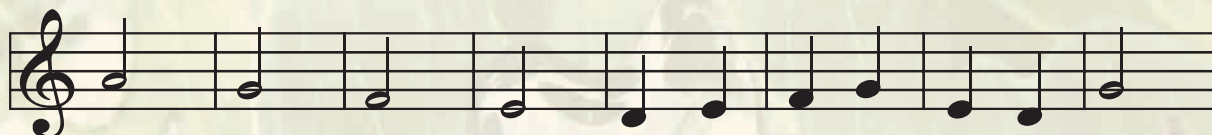
(me nota)

qetë

Gj. Smokvarski

По - дув - на вет - рен - це, по - дув - на вет - рен - це
Fryn e-rë, fryn e-rë,

Ај, хаж, ај, хаж, о - ва мо - ре не - ма крај.
haj, haj, haj, haj, ky det nuk ka fund.

Ај, хаж, ај, хаж, о - ва мо - ре не - ма крај.
haj, haj, haj, haj, ky det nuk ka fund.

Shota nga gjethi,
U ul në lundër.
haj, haj, haj, haj,
ky det nuk ka fund.

Rrjeta i shërben si velë,
ndërsa këmbë i ka lopatat.
Aj, haj, aj, haj,
ky det nuk ka fund.

На листе пајче,
ВТХГ IS □ДМК□
Ај, хаж, ај, хаж,
ова море нема крај.

Мрежа му е едренце,
а ноже весленце.
Ај, хаж, ај, хаж,
ова море нема крај.

Detyra:

1. Këndoje këngën sipas notave dhe me tekst letrar me ritëm të qetë!
2. Luaje në instrument këngën në flaut, sipas notave!

Nëna ime (me dëgjim)

Мо - ја - та мај - ка, неж - на и
Në-na i-me, e bu-të dhe da-shur,
ми - ла нас - мев - ка скри - ла,
bu-zë-qesh-je fsheh,
нас - мев - ка скри - ла.
bu-zë-qesh-je fsheh.

Nëna ime,
e bukur dhe e dashur,
më jep fuqi,
më jep fuqi.

Мојата мајка,
убава и мила,
ми дава сила,
ми дава сила.

Detyra:

1. Caktoje ritmin (shpejtësinë) dhe dinamikën (forcën) e kësaj kënge!
2. Bëhu kreativ dhe krijo urim për „8 Marsin”!

P.I.Çajkovski

Këngë napolitane nga baleti „Liqeni i mjellmave”

Petar Iliç Çajkovski (1840-1893) është kompozitor i madh rus. Në krijimtarinë e tij njëra ndër baletet më të njohura është „Liqeni i Mjellmave”.

Serenada është kompozim që plotësohet me këndim dhe me luajtje në instrument. Në atë, si zakonisht djali ia shpreh vajzës ndjenjat e tij.

Kjo traditë që të këndohet dhe të luhet me instrument, në serenadë fillin e saj e ka në Itali.

Në kohën e udhëtimeve në Itali, Çajkovski është mahnitur nga mbrëmjet e serenadave nën interpretim të djemve të rinj. Kjo e ka inspiruar atë që ta shkruaj Këngën napolitane.

Versioni i parë i kësaj serenade është këngë pa fjalë me shoqërim të pianos.

Më vonë, të njëjtën e ka përpunuar duke e plotësuar me bori dhe me shoqërim të orkestrit dhe e ka vendosur në baletin „Liqeni i Mjellmave”.

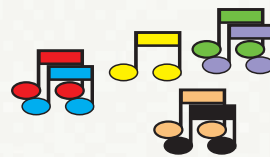
Detyra:

1. Emërtoje instrumentin me të cilin është interpretuar melodia e kompozimit.
2. Vëreji dallimet e ritmit në kompozimin e dëgjuar dhe paraqiti me vallëzim.

Këndojmë dhe luajmë në instrumente sipas notave

Një, dy, tre...

4/4

Е - ден два и три. Кај си се - га ти?
Një, dy, tre. Ku je ti tash?

4/4

Зад ед - на ка - пи - на, ра - кав ми се ски - на.
Pas një ma-na-fe-rre, do-ra më ësh-të thy-er.

Kënga „Një, dy dhe tre”

4/4

Е - ден два и три. Кај си се - га ти?
Një, dy dhe tre. Ku je ti tash?

4/4

Зад ед - на ка - пи - на, ра - кав ми се ски - на.
Pas një manaferrre, dora më është thyer.

Gjithmonë vrapoj, rrëzohem,
shumë gabime bëj.
Nëna do të më qortojë,
sepse nuk jam e shëndoshë.

Везден трчам, паѓ ам,
многу греш ки правам.
Мама ќе ме кара,
зош то не сум здрава.

Detyrë:

1. Këndoј këngën në shoqërimin e instrumenteve ritmike për fëmijë.

Kamil Sen- Sans

„Marshi i luanëve”

Kamil Sen-Sans (1835-1892) është kompozitor francez. Në kompozimet e tij veçanërisht është kujdesur për zgjedhjen e drejtë të instrumenteve, zëri i të cilave duhet ta paraqesë ngjarjen.

Muzika e tij te dëgjuesit jep disponim të ndryshëm.

Në kompozimin „**Karnavali i kafshëve**” në mënyrë të lehtë dhe të kapshme shpirtërore e përshkruan familjen e shtazëve në kopshtin zoologjik. Ngjyrat e ndryshme të zërit të instrumenteve të orkestrit na rikujtojnë në luanët e ashpër, pulat e frikësuara, zogjtë, elefantin e madh, antilopat krenare, gomarin, fosilet e shtazëve të tjera.

„Marshi i luanëve”

Shtazët organizohen që të bëjnë festë të madhe, Marsh me maska. Bëhet tollovi e madhe dhe shfaqet kuriozitet se cila shtazë fshihet pas maskës. Shtazët janë të shqetësuara, por nga pak edhe të frikësuara.

Parashtrohet pyetje se kush do të jetë udhëheqës i marshit. Këtu nuk duhet të ketë dilemë ata do të jenë luanët e fortë.

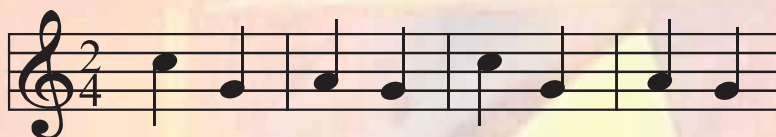

Detyra:

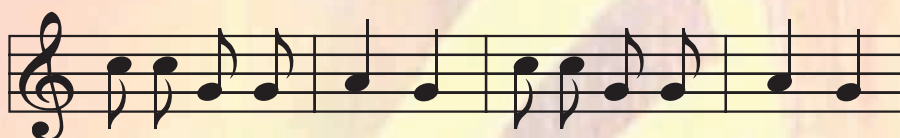
1. Vizatoje personazhin e adhurar nga vepra e dëgjuar.
2. Lëviz me ritmin e muzikës.

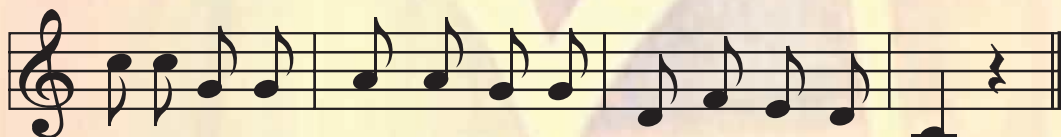
En ten tini (me dëgjim)

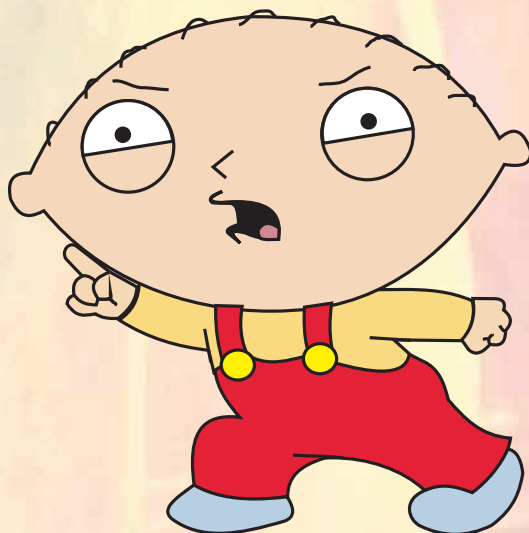
f Ен - тен ти - ни, *p* Ен - тен ти - ни,
En ten tini, en ten tini,

f са - ва ра - ка ти - ни *p* са - ва ра - ка ти - ни
sava dora tini, sava dora tini.

f са - ва ра - ка ти - ка та - ка, *p* би - ја ба - ја буф!
Sava dora tika taka, bija baja buf!

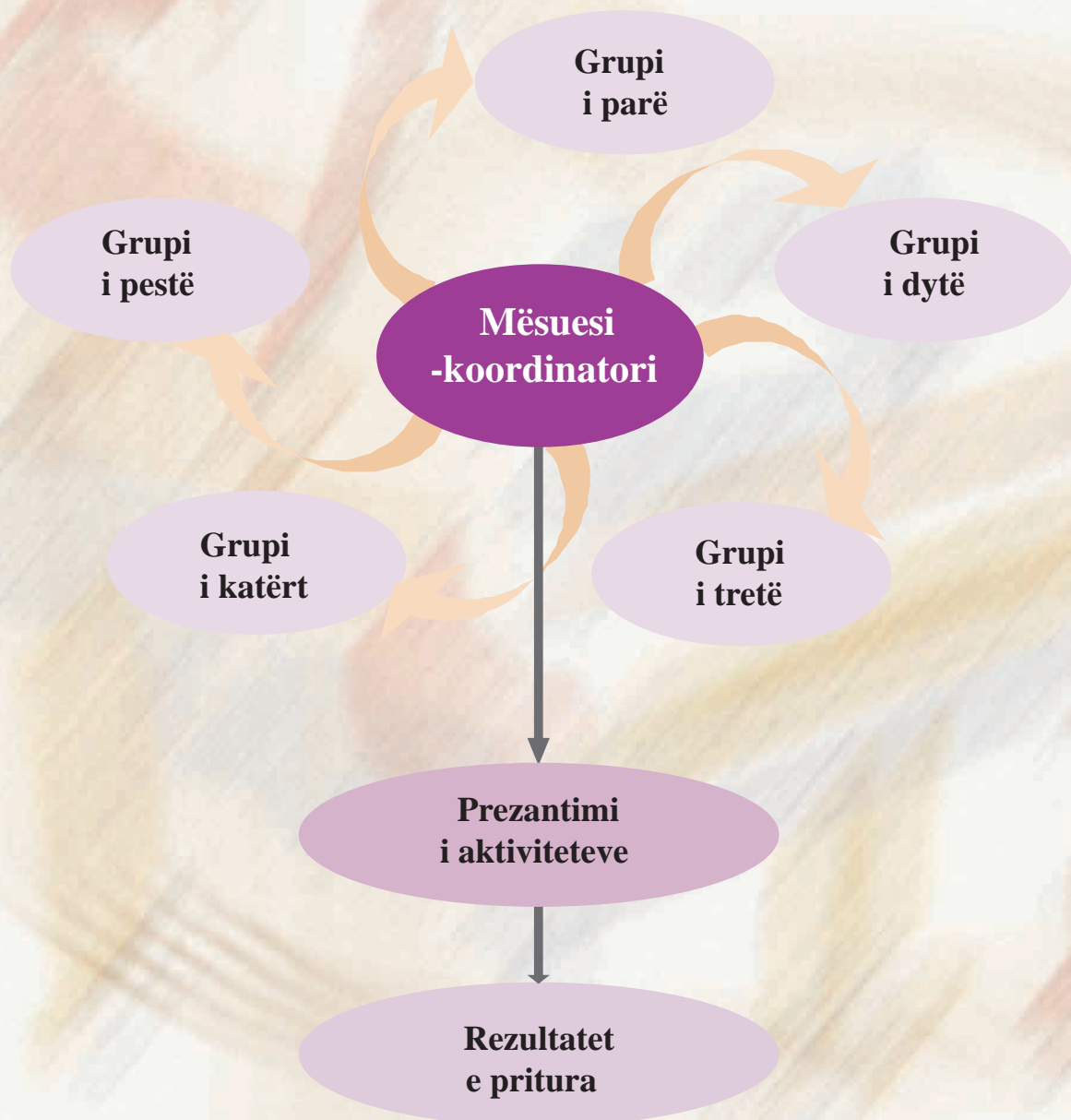

Detyrë:

1. Këndoje këngën me përdorim të shenjave dinamike.

Aktivite projektuese

Skema për organizim të punës

Realizimi i aktiviteteve projektuese

Ky aktivitet do të realizohet përmes grupit për punë hulumtuese. Formoni grupe me ndihmën e mësuesit, sipas afinitetit tuaj. Secili nxënës duhet të kontribuojë për realizim të detyrës së përbashkët të grupit.

Grupi i parë të mbledhë krijime popullore: gjëgjëza, frazeologji, proverba popullore, fjalë të urta, trashëgimi dhe zakone popullore.

Grupi i dytë të mbledh sende nga zejtari të ndryshme: vorbëtari, filigrani dhe qëndisje popullore.

Grupi i tretë të mbledhë dhe të sjellë informacione në formë të shkruar për zakone nga krahina të ndryshme në Maqedoni.

Grupi i katërt të gjejë tekste të këngëve popullore burimore nga krahina të ndryshme të Maqedonisë.

Grupi i pestë të gjejë fotografi të instrumenteve popullore.

Detyrë:

1. Prezantimi i të gjitha aktiviteteve të grupit.

Krijimtaria popullore

E gjithë ajo që është krijuar nga populli dhe që paraqet gjurmët e tij tradicionale quhet **krijimtari popullore**.

Njerëzit krijojnë me qëllim që t'i shprehin ndjenjat e tyre, besimet dhe ndjenjat.

Detyrë:

1. Emërtoji elementet e krijimtarisë popullore.

Fjalë të urta popullore

Gjëegjëzat janë krijime të shkurtra të cilat burojnë nga të menduarit.

*Frytin e ka të ëmbël,
e vogël dhe e zezë është,
por lehtë mund
të të shpojë.*

*Tokës jetë i jep,
grurin dhe misrin e pjek,
sapo vjen, pranvera lulëzon,
rreze të ngrohta gjithkund lëshon.*

*Delja e ruan,
e ushqen dhe e lan,
kurse ajo pa cucull,
qumësht të freskët pi.*

*Dinake e madhe është,
shumë shkathhtë vjedh,
më tepër gjela, por
edhe pula ha.*

Fjalëshpejtat janë fjalë të cilat shqiptohen shpejtë, gjatë shqiptimit bëhen gabime dhe sjellin disonim të këndshëm.

*Edhe ti kështu,
edhe ti ashtu,
kanë shpikur lojë,
kanë shpejtuar,
të pickuar,
kanë nxjerrë
gjilpërë.*

(Rajko Jovçevski, Onomono, donomono)

Proverbat popullore tregojnë urtësi. Janë të përbëra prej dy pjesësh. Në pjesën e parë paraqitet gjykimi i përgjithshëm, kurse në pjesën e dytë jepet porosia.

- *Mblidh në rini që të kesh në pleqëri.*
- *Çfarë kam mbjellë do të korr.*
- *I mençuri është trim, jo i forti.*

Detyrë:

1. Mblidh fjalë të urta: fjalëshpejta, gjëegjëza dhe proverba popullore.

Krijimtaria popullore muzikore

Këngët popullore

Këngët popullore janë pjesë nga trashëgimia e folklorit, më saktë, nga krijimtaria popullore muzikore. Nëpërmjet këngës populli i ka kënduar momentet e lumtura, të gëzuara, humoristike, të vuajtjes dhe momentet e rënda të jetës së tij. Kështu u krijuan këngë me motive të ndryshme.

Në të kaluarën ato janë bartur përmes këndimit nga brezi në brez. Tani ekziston institucioni **Instituti i Folklorit**, në të cilin punojnë njerëz të cilët kujdesen për trashëgiminë e folklorit. Këngët popullore i shkruajnë me nota.

Karakteristikat kryesore të këngëve janë: melodia, ritmi dhe përmbajtja. Ato i bartin karakteristikat e vendit nga ku burojnë dhe të bashkësisë etnike të cilës i përkasin.

Jana pyll ndërtoi

(me dëgjim)

Këngë popullore

Ja - na e шу - ма гра - ди - ла, ле - ле Ja - na e шу - ма гра - ди - ла,
Ja - na pyll ndër - to - i, oj, oj, Ja - na pyll ndër - to - i.

Гра - ди..... ла ле, ле, гра - ди ла еј гра - ди - ла.
Ndër - to - i..... oj, oj..... ndër - to - i..... oj..... ndër - to - i.

Deri në mesditë pyll ka ndërtuar, oj, oj, X2
Nga mesdita djem ka dashuruar, oj ka dashuruar.
Nga poshtë vjen deliu, oj, oj, nga poshtë vjen delia.
Deliu, oj, oj deliu, ej deliu.
Janës i thotë fol oj,
më lejo Jane të të ledhatoj,
Të të ledhatoj oj, oj, të të ledhatoj të tërën.

До пладне ш ума градила леле, х2
од пладне момци љубила еј, љубила.
Оздола иде делија леле, оздола иде делија
делија леле делија еј, делија.
На Јана вели говори леле,
дај Јано да те милувам,
милувам леле, милувам еј, целувам.

Detyra:

1. Kërko nga prindërit, gjyshja, gjyshi dhe nga të afërm të tjerë tekste nga këngë popullore burimore.
2. Caktoje llojin e këngës popullore sipas përmbajtjes.

Instrumentet popullore

Instrumentet popullore janë pjesë e krijimtarisë popullore muzikore. Njerëzit në bashkësitë kulturore të ndryshme vetë kanë përpunuar dhe shfrytëzuar instrumente të ndryshme. Ato janë pjesë nga trashëgimia e tyre kulturore.

Instrumentet përdoren për interpretim dhe shoqërim kur këndohen këngë ose kur luhen valle.

GAJDE

CURLE

FYELLI I VOGËL

ÇIFTELI

TUPAN

SAZ

TARABUKA

FYELL

UD

Mbaj mend!

-Grupet instrumentale nga instrumentet popullore quhen **orkestra popullore**.

Tradita nga krahina të ndryshme dhe në bashkësitë e ndryshme etnike në Maqedoni

Të gjitha festat dhe manifestimet tek popujt e ndryshëm të botës ndiqen me zakone të ndryshme.

Në Republikën e Maqedonisë, secila bashkësi etnike i ka festat dhe traditat e saj. Traditat dallohen njëra nga tjetra, por kanë karakteristika dhe mënyra se si shënohen ato. Disa prej tyre bëhen edhe traditë kulturore. Festimi i festave nëpër vise të ndryshme të Maqedonisë bëhet në mënyra të ndryshme .

Traditat e dasmave janë shumë të njohura dhe çdokund kanë rëndësi të veçantë. Në Maqedoninë Perëndimore, në Galiçnik e njohur si „Dasma e Galiçnikut” u bë traditë kulturore dhe festive.

Ekzistojnë edhe tradita për festën **falja**. Në atë ditë më të rinjtë shkojnë tek më të vjetrit të kërkojnë falje. Sipas traditës popullore, zihen vezë, luhet valle në qendër të qytetit ose në qendër të fshatit.

Traditat për festën e **Shën Gjergjit**, veçanërisht i ndjekin anëtarët e bashkësisë etnike rome. Piqet qengj, drekohet dhe bëhet aheng në natyrë. Djemtë dhe vajzat e reja luhaten në luhatëse dhe ndërtohen kurora lulesh.

Traditat karakteristike për festën e **Kurban Bajramit** te bashkësitë etnike myslimane janë: flijimi i bagëtisë, kurbanit, i cili ndahet për shpirtin e të vdekurve, shëndet të familjes dhe fat të shtëpisë. Në ditën e festës më të rinjtë shkojnë mysafirë tek më të afërmit. Ata i presin me ëmbëlsirë tradicionale, bakllavë.

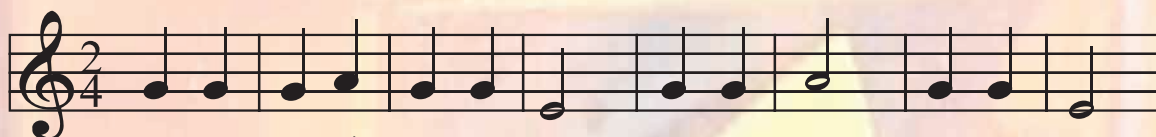
Detyrë:

1. Hulumto për tradita të tjera tek bashkësitë e ndryshme etnike.

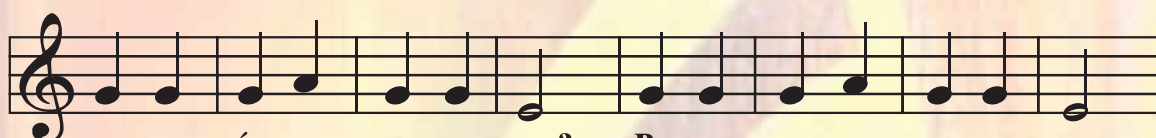

Lulja e larme

(me nota)

Ед - но цве - ке ша - ре но в'ли - ва - да ник - на - ло,
Një lu-le e lar-me në li-vadh mbi-u,

да - ли ке го ски - неш ти? Раз - ми - сли и ка - жи ми.
A do ta kë-putësh ti? Men-do dhe më tre-go.

Një lule e larme,
e larme dhe e përkëdhelur.
A do ta këpusësh ti?
Mendo dhe më trego.

Едно цвеќ е ш арено,
ш арено ем галено.
Дали к е го скинеш ти,
размисли и кажи ми.

Detyrë:

1. Këndoje dhe luaje në flaut melodinë e këngës.

Jozef Hajdën

Simfoni për fëmijë (akti I)

Jozef Hajdën (1732-1809) është kompozitor austriak, i cili ka jetuar në Vjenë të Austrisë.

Ka shkruar një numër të madh kompozimesh për orkestër, mes të cilave edhe simfoni për fëmijë. Në atë, krahas instrumenteve simfonike të orkestrit, paraqiten edhe instrumente muzikore për fëmijë. Përmes melodisë së luajtur dhe të lumtur përshkruhet zgjimi pranveror në natyrë. Me tingujt e instrumenteve të ndryshme imitohen tingujt e natyrës, si për shembull: këndimi i bilbilave, qyqes dhe zogjve të tjerë.

Vëreni shkrimin e shkurtër muzikor nga melodia e njohur e këtij kompozitori.

Simfonia për fëmijë

- Përbërja e instrumentistëve është grup interpretuesish të instrumenteve muzikore.
- Orkestra është një përbërje e madhe instrumentistëve nga interpretues të instrumenteve të ndryshme muzikore.

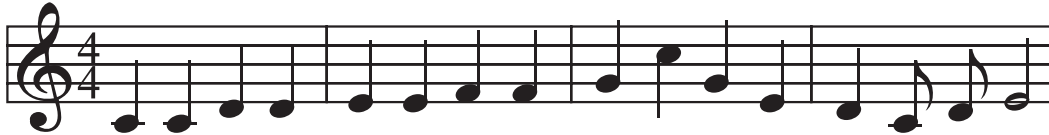
Detyra:

1. Cilët nga tingujt e imituar në natyrë i njeh?
2. Imitoji tingujt e zogjve të cilët i identifikove në vepër!
3. Bëre një vizatim në të cilin do ta vizatosh përmbajtjen e kompozimit!

Kanuni „Ariu dhe mjalti”

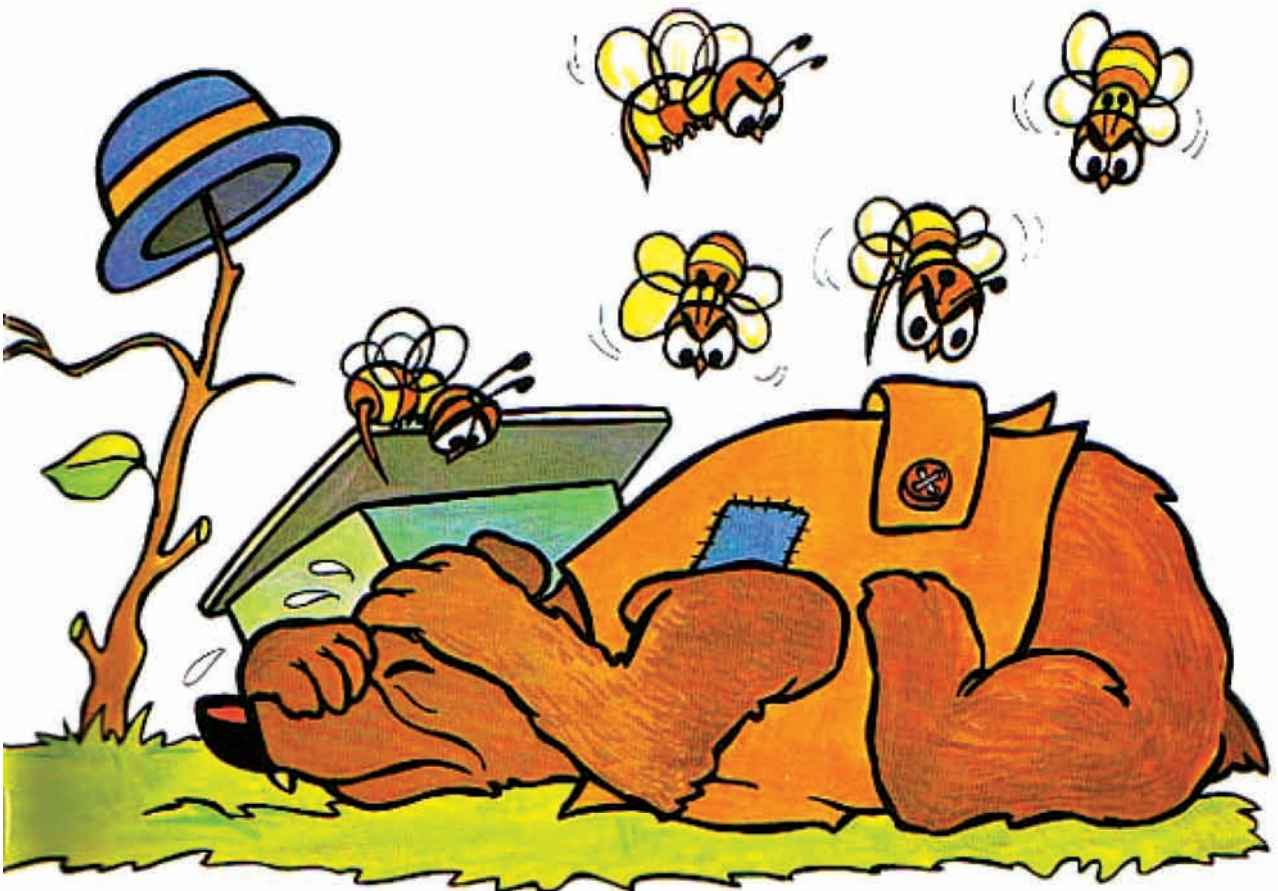
(me dëgjim)

Са - ка ме - до мед да ја - де, во кош - ни - ца пик - на - ал нос.
Dë-shi-ron a-ri-u mjal-të të ha-jë, në ko-she-re ka fu-tur hun-dën.

Пче-ли- те пак ха, ха, ха, ха, ха, ха, ха, ха, неј-кат неј-кат та - ков гост.
Ble-tët për-së-ri ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, nuk dë-shi-roj-në my-sa-fir të ti-llë.

Detyra:

1. Lexoje tekstin e këngës theksueshëm dhe me diksion të qartë!
2. Këngën këndoje me ritëm melodik të saktë dhe me ton të qetë!

Toma Proshev

Pallavko

Toma Proshev (1931-1996) ka qenë njëri ndër kompozitorët më produktiv maqedonas. Ka shkruar vepra vokale-instrumentale, por edhe muzikë për fëmijë.

Kompozimi „Albumi muzikor” është vepër instrumentale për piano.

Përbëhet prej gjashtë pjesësh, tregime muzikore:

Kali im,

Erë pranvere,

Fëmija i vetmuar Pallavko,

Oborri i së kaluarës dhe

Dhimbje për dallëndyshen,

Lojë në fushë.

Me temë për lojërat janë të shkruara shumë kompozime të literaturës muzikore. Në ato shumë me sukses tregohen momentet e lumtura, të qarta, të gëzuara por edhe momente me shqetësime fëmijërore.

Fëmija i vetmuar Pallavko

Në kompozim, melodia paraqet ndjenjat e vetmisë dhe të mërzisë së Pallavkos. Shokët e tij nuk i pranojnë lojërat e tij të shoqëruara me shumë elemente të mira dhe të këqija. Ai mbetet i vetëm pa dëshirë për lojëra të mbrapshta.

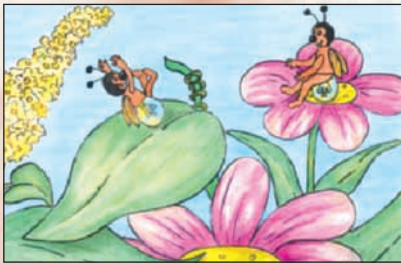
Detyra:

1. Përcaktoje karakterin dhe ritmin e kompozimit!
2. Krijë vizatim, në të cilin do ta paraqesësh fëmijën e vetmuar Pallavko!

Krijimtari muzikore për fëmijë

E mbrapshta

Një ditë të bukur pranvere, në lule erdhi një xixëllonjë. Që nga dita e parë ishte e pa qetë dhe e quajtnë E mbrapshta. Nga dita në ditë rritej dhe shpikte lojëra të mbrapshta. Vraponte, kërcente dhe në asnjë mënyrë nuk qetësohej.

Erdhi koha që të shkojë në shkollë. Mësuesi i mësonte xixëllonjat si t'i ndezin dritat e tyre. Derisa të tjerat mundoheshin të mësojnë E mbrapshta fluturoi dhe në vend të një drite u ndezi dy drita. Nga ajo ditë ndriçonte edhe ditën edhe natën. Një natë dritat e saja ndaluan të ndriçojnë.

E dëshpëruar u kthye tek prindërit e saj. Ata e vunë në krevatin e lules dhe e thirrën mjekun. Ajo e shtrirë dhimbshëm i shikonte motrat dhe vëllezëit e saj se si ndriçonin.

Arriti doktori i vjetër, xixëllonjës së mbrapshtës dhe të sëmurë i tha të qetësohet dhe të mos e përdorë dritën kur nuk i duhet. Një mëngjes, dritat e saja përsëri u ndezën. Tani e mbrapshta e lumtur, dritat i ndizte vetëm natën.

Detyra:

1. Sipas ilustrimeve të dhëna bëni dramatizim!
2. Lojërat e mbrapshta të Së mbrapshtës interpretoni përmes lojës ritmike dhe ushtrimeve melodike!

Goce Kollarovski

Loja e shkatërruar

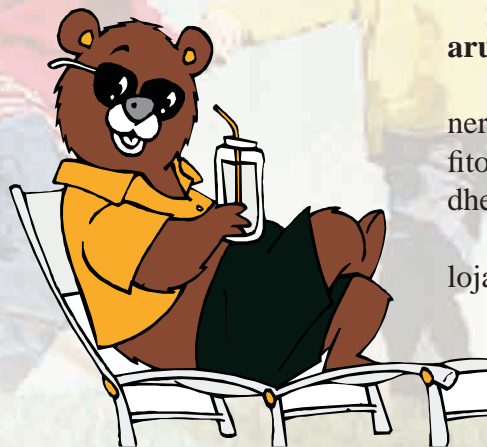

Goce Kollarovski (1959-2006) është kompozitor dhe dirigjent i njohur maqedonas.

Në krijimtarinë e tij paraqiten vepra vokale, instrumentale dhe vokale-instrumentale.

Kujtimet dhe përjetimet nga fëmijëria i ka paraqitur në kompozimet për kor fëmijësh dhe piano me titull „**Lojë e shkatërruar**”.

Ajo fillon në mes të fshatit ku fëmijët mblidhen dhe luajnë lojëra të ndryshme.

Kënga e numërimit „Ra bombë nga qielli, i ra gjyshes arushë ...” është bazë e tekstit të kompozimit.

Në lojë krijohet zënkë dhe për shkak të saj fëmijët të nervozuar e lënë atë. Me tingullin e pianos, zërat e fëmijëve fitojnë intonacion të ri. Kështu simbolikisht paraqitet bindja dhe mos durimi që Dime të kthehet në lojë.

Por edhe pas të gjitha insistimeve, ai nuk kthehet dhe loja shkatërrohet me fjalët „Ejani të shkojmë në shtëpi”.

Detyra:

1. Emërtoje instrumentin në kompozim!
2. Paramendo lojë numërimi sipas zgjedhjes sate!

Të bëjmë shfaqje

Po afrohet fundi i vitit shkollor. Ndoshta dëshironi që atë moment ta kaloni bashkërisht me prindërit dhe arsimtarët. Mundohuni se si të gjeni mënyrë ta bëni atë.

Me këngë, valle dhe muzikë është mënyra e duhur të paraqiteni dhe të përshëndeteni edhe me një vit shkollor.

Në shfaqje, secili duhet ta ketë rolin e tij. Rolet zgjidhni sipas mundësive dhe afiniteteve (dëshirave) tuaja.

Përgatitni „Shfaqje muzikore”

Udhëheqësi (mundet edhe dy udhëheqës).

Grup instrumentistësh

Grup këngëtarësh

Rekomandim:

Këtë aktivitet realizojeni me këngët tanimë të mësuara.

PËRMBAJTJA:

<i>Mollëkuja</i>	4
Këndimi i rregullt.....	5
Ushtrime për këndim.....	6
Përdorimi i notave sol dhe mi- shtëpiza muzikore.....	7
Fyelli	8
Notat dhe pushimet	10
Notat etëshe.....	11
Pushimi tetësh	12
Nota gjysmë	13
Pushimi gj ysmë.....	14
Përdorimi i pushimit gjysmë	15
Notat a.....	16
<i>Ringe, ringe raja</i>	17
Gjyzepe Verdi - Marshi triumfal nga opera „Aida”	18
Përdorimi i notave sol, mi dhe la	19
<i>Vjeshta</i>	20
Ritmi	21
Notat e.....	22
Notado	23
Notat a.....	24
Aleksandër Xhambazov.	25
Objekte të rëndësishme kulturore	26
Përdorimi i notës re.....	27
Përdorimi i notës do në këngë.....	28
Përdorimi i notës fa në këngë.....	29
Këngë për verifikim të njohurive mbi të gjitha notat e mësuara.....	30
Dinamika.....	31
Këndimi i këngës me përdorim të dinamikës	32
V.A.Mocart „Marshi turk”	33
Këndojmë dhe interpretojmë sipas notave	34
Motivi.....	35
Artistë të rinj	36
<i>Babadimri</i>	37
Përdorimi i notave të mësuara në këngë	38
P.I. Çajkovski- „Vallëzim kinez”	39
<i>Dordoleci</i>	40
Shenja për përsëritje.....	41
<i>Lule bore</i>	42
Prima dhe sekonda volta	43
T’i rikujtojmë të gjitha notat e mësuara.....	44
Todor Skallovski „Maçorri Stanko”	45
Këndojmë të shoqëruar me instrumente muzikore për fëmijë.....	46
Vazhdimi i notës me koronë.....	47
Këngë popullore tradicionale të bashkësive të tjera etnike.....	48
<i>A lai minte (Hej, mal i lartë)</i>	48
<i>Hu, hu, baba hu</i>	49

Antonin Dvorzhak „Vallëzimi slloven”	50
<i>Lundra fluturuese</i>	51
<i>Nëna ime</i>	52
P.I. Çajkovski „Këngë napolitane”	53
Këndojmë dhe luajmë në instrumente sipas notave	54
Kamil-Sen-Sans „Marshi i luanëve”	55
<i>En ten tini</i>	56
Aktivitete projektuese	57
Realizimi i aktiviteteve projektuese	58
Krijimtaria popullore	59
Proverbat popullore	60
Krijimtaria popullore muzikore	61
Instrumentet popullore	62
Tradita në krahina të ndryshme dhe te bashkësitë e ndryshme etnike në Maqedoni	63
Lulja e larme	64
<i>Jozef Hajden „Simfoni për fëmijë”</i>	65
<i>Kanuni „Ariu dhe mjalti”</i>	66
Toma Proshev „Pallavko”	67
Krijimtaria muzikore për fëmijë	68
Goce Kollarovski „Loja e prishur”	69
Të bëjmë shfaqje	70